

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XXIV. ÉVFOLYAM, 5. (138.) SZÁM —

*Az aradi Szabadság-szobor esti fényekben – anno
(Kurunczi Ferenc felvétele)*

A R A D
2020. október

MÓRÉ-SÁGHI ANNAMÁRIA LEGÚJABB AKVARELLJEI

Tartalom

Juhász Béla: <i>Zoé kertjében jártunk</i>	1
Irodalom, művészet	
Böszörményi Zoltán: <i>Darabokra tépve</i>	2
Szabó Péter: <i>/megint.../</i>	3
Lovász Attila: <i>Útravaló</i>	3
Nagy Gizella: <i>Szomorkás</i>	3
Gál Z. Csaba: <i>Kérdőjel</i>	4
Regéczy Szabina Perle: <i>Gyapjasodik az éj...</i>	4
Bencze Mihály: <i>Öreg híd</i>	5
Dr. Perneki-Simonsits István: <i>Emlékek a XX. századból</i>	6
Radnai István: <i>Kávéd vendégségben</i>	6
Frideczky Katalin: <i>A megfagyott bimbó</i>	8
Nótáros Lajos: <i>Asszony, aki nincs (2.)</i>	9
Piroska Katalin: <i>A sanzon aradi származású magyar kiválósága</i>	11
Fiegel Erzsébet: <i>Félelmeink</i>	13
Történelem	
Tácsi Erika: <i>Október 6.</i>	15
Fitori Julianna: <i>Gondolatok veszélyhelyzet idején</i>	16
Hitélet	
Bátkai Sándor: <i>Imádkozom, tehát vagyok!</i>	17
Szilvágyi Zsolt: <i>Mi ennek az értelme?</i>	19
Horváth Csaba: <i>A keresztelés</i>	20
Memoár	
Matekovits Mihály: <i>Emlékeimből (2.)</i>	23
Puskel Péter: <i>Nyolcvan éve, ilyentájt</i>	24
Tatár Etelka: <i>Chicagói levél</i>	26
Dr. Markovity Radmila: <i>Ki vagyok én, és ki vagy te?</i>	27
Egészség	
Dr. Vajda Sándor: <i>A víz mint gyógyszer</i>	28
Keresztretjévény	
Brittich Erzsébet: <i>75 évvel ezelőtt hunyt el tájaink világhírű szülőtte</i>	31
Útinapló	
Bodó Barna: <i>Prázsmár és Habermann</i>	32
Szabó István: <i>Kék tenger, mondd el a világnak... (1.)</i>	33
Koreck Aladár: <i>Kirándulás a Fogarasi-havasokba (anno 1958)</i>	35
Humor	
Kövér Péter: <i>A besurranó tolvaj, avagy Vitéz Ferenctéry Szocska Homérosz kombója</i>	36
Sport	
Piros Dénes: <i>Végre sikerült! Az UTA újra az első ligában</i>	38
Búcsúznak	
Nagy István: <i>Sosem kért, de mindig adott</i>	39
Elhunyt Vekov Károly	40

ZOÉ KERTJÉBEN JÁRTUNK

Gyönyörű volt a kert. Zoé kertje.

Ki az a Zoé? Ismerek egy Zoét, ő festőművész, bábtervező, gyerekkori emlékeim fényes alakja.

A bánloki domboldalba telepített olasz kert toszkán hangulatot terjeszt. „Giardini di Zoe”. Ki az a Zoé? Biztosan az olasz befektető szerelme, akinek ezt a gyönyörűséget ajánlotta. Szabadon járunk keresztül-kasul a hatalmas kertben. Ez több mint egy egyszerű kert. Ez egy csodálatos, varázslatos álom. Mintha karantén idejére tervezték volna. Vírusmentes domboldalra telepített Éden.

Ebben a kertben senki sem ijesztget, senki sem fenyeget, senki sem sorol rémisztő statisztikai adatokat fertőzöttekről, lélegeztetőgépre kötött betegekről, úgy mond koronavírusban elhunytakról. Akik fertőzöttek voltak, mint több százezer honfitársunk, de olyan betegségekben szenvedtek, amelyek a fertőzés hiányában is halálba vezették volna őket.

Zoé kertjében, amikor ott jártunk, még minden zöld volt. Lelket melengető, gondokat elűző, fényt hozó, friss zöld. Felüdített az ezernyi bokor, az üde gyepp, itt-ott még pirosan kivillanó rózsavirág, a szemből derűt vetítő, lemenő nap enyhe fénye, a csillogóan felbugygyanó üde szökőkutak varázsa, a lazán mosolygó emberek, barátaink.

Itthon emlékeztünk a Piski melletti tájakra. Készülünk a helyhatósági választásokra, szurkoltunk barátunk sikeréért, egyszóval a magyarságért. Rájöttünk, hogy a politikában egyetlen érdek, a magánérdek a nyerő. Nincs rokonszenv, nincs haverság. Egyszerűen csupán a párt-, pontosabban a személyes érdek jön számításba.

A lényeg az, hogy nem veszítettünk. Pontosabban: nyertünk! Ott maradtunk a politikában, védhetjük továbbra is – kisebb-nagyobb sikerrel – érdekeinket a kultúra, a sport, az iskola területén.

És álmodjunk arról, hogy egyszer még eljutunk Bánlokra, Zoé kertjébe, végigsétálunk a márványlapokkal fedett sétányokon, és emlékeinkben megelevenedik valami felejthetetlen, fantasztikus csoda!

Juhász Béla

Kett Groza
János
grafikája

Böszörményi Zoltán

DARABOKRA TÉPVE

REGÉNYRÉSZLET

– És miért nem akarod lemosni a kocsimat? – rántja meg a vállát ingerülten a harminchat éves, madárcsontú nő. Téglavörösre festett haja alatt megvillan fehér homloka. Kimért, hűvös pillantást vet az előtte álló fiatalemberre.

Reszkető ujjával felpattintja retikülje kapcsát, kihalássza pénztárcáját, és meglóbálja a fiú orra előtt.

– Egy ötvenesért megteszed? – kérdezi, és jobb keze megáll a levegőben.

Átfut az agyán az elmúlt napok kálváriája. Maga előtt látja Richard nyugodt, ördögi tekintetét, a szája szélén bujkáló fagyos mosolyt. Túlzott magabiztosságát, ahogyan a magasból fölényesen tekint le rá. Pillantásában közöny, nyers megvetés tükröződik. Úgy érzi, elhagyja minden ereje, és a következő pillanatban süllyedni kezd alatta a föld. Elnyeli a rideg mélység, ahonnan nincs remény feljutnia a napfényes térre.

Melanie reggel arra ébred, valaki motoszkál a szobában. Dűnnyögésfélét hall, titokzatos, puha neszezést. Nem nyitja ki a szemét, de feszülten figyel minden apró zöreijre. Valaki járkal a szobában – gondolja –, de a mozgás elhaló hangja türelemre inti. Megfeszült idegszállait idegen, megmagyarázhatatlan nyugalom csendesíti, és ahelyett, hogy felugrana az ágyból, megadóan visszaejti fejét a párnára. Talán Richard kelt fel, és szokásához híven kajtat valami után, amit tegnap biztosan oda tett, de ma nem találja. Mit sem törődik azzal, hogy ő még itt van a meleg, selymes paplan alatt, még szundikálna, mert ma nincs miért korán felkelnie.

Elalvás előtt mindketten megígérték, nem zavarják fel egymást, akkor ébrednek, amikor jól esik. Mielőtt Melanie-hoz bújt volna, Richard sutogva meg is ismételte felesége kívánságát, ha a reggeli kábulatban megfelelkezne erről.

Éjjel kettőig szeretkeztek.

Az időpontra világosan emlékszik. Mielőtt lehunyta volna a szemét, az ágygal szemben füg-

gő órára tévedt a tekintete. Egy ideig kitaróan bámulta a másodpercmutató feltartóztathatatlan mozgását. Arra várt, hogy érzékei megnyugodjanak, gondolatai a távolba vesszenek. Enyhüljön a mellében vibráló feszültség, emlékezetében melankóliával keveredjen a megismételhetetlennek tűnő szeretkezés élménye, a lüktetés. Mintha a testébe most vissza-visszatérő pulzálás őrszeme lenne mindannak, ami kettőjük között az éjszaka történt. Nem akarja elfelejteni az élményt, azt kívánja, hogy még sokáig lüktessen benne.

Melanie kéjesen kinyújtózik a paplan alatt. Bal oldalára fordul, és átveti jobb lábát az ágy másik felére, ahol a lepedő hűvösébe téved. Ahelyett, hogy a hirtelen változás felfrissítené, csendes szendergésre készíti. Az álom és az ébrenlét keskeny mezsgyéjén időzik. Gondolatai lassú, sekély mederben kúsznak tova, a valóság meredélyei és az elnehezedő tűnődés halmai között. Az ernyedésben képek villannak fel, újra érzi Richard borotvált ölének izgatón, lágy simaságát...

Szabó Péter

/MEGINT.../

megint van egy hónapom...
 mire is? ... „karanténre”, ... versírásra...
 az élet értelmére...
 ha jól keresem, biztos rám találna...
 az örök tanulásra...
 és őszi kertek becserkészésére...
 gondolatban mindenhol...
 és aki szeret, az is rám találna,
 esti falujárásra...
 izzó csillagok megbámulására...
 mesékben mesélnénk tán...
 ott rálelve minden földi csodára... –
 hát itt van egy hónapom
 rátalálni Isten földi mására...
 a tervek végtelenek,
 míg a régi szeretet rám találna...
 kezem közé foghatom...
 jaj, csak ne nyúljak mindenért hiába...
 valami úgy kellene...
 egy-egy tartalmas hónap, mi rám lelne...
 őszi napok napfénye...
 Tizenhárom mártír hazaszeretete... –
 itt várok, de mi másra,
 ha nem arra, találjunk mi egymásra,
 azok, kik hiszünk abban:
 szeretni kell embert, hazát, sokkal jobban... –
 annyi hónapunk lenne...
 mindenféle, izgalmas lehetetlenre...

Lovász Attila

ÚTRAVALÓ

Ha elmész innen,
 S itt hagysz mindent,
 Víg magaddal egy csöpp békességet.
 S e hely, melyet itt hagytál egykoron,
 Változni szívedben sose fog.
 S ha majd egyszer ide visszatérsz,
 Légy boldog, hogy egy ideig itt éltél!
 Mert ez a hely valami olyat nyújtott néked,
 Melyet otthon álmodni... nem voltál képes.
 Lehet ez jó, lehet ez rossz,
 Lehet valami, ami örömet, fájdalmat okozott,
 Lehet valami, amit utáltál, szerettél,
 Vagy valami, amit... már el is feledtél,
 De azokat, kiket szerettél s kik szerettek téged,
 Ne feledd soha, hisz ők se felednek téged.
 Most már része vagy életüknek,
 Hát legyenek ők is részei életednek.
 S ha elmész innen,
 S itt hagysz mindent,
 Víg magaddal egy csöpp békességet!

Nagy Gizella

SZOMORKÁS

Eső csepeg, köd szítál.
 Véget ért a forró nyár.
 Napraforgómag pereg.
 Varjak lepik kertedet.

Szél cibál bokrot vadul.
 Őszirózsa szirma hull.
 Sok kis veréb didereg.
 Átkozza a hideget.

Amint bámulod a kertet,
 lassan cammognak a percek.
 Borús, szomorkás a kedved.
 Dúdolsz, de a hangod reszket.

„Kicsi levél, ágrólszakadt,
 csak lefele visz az utad.
 Felkap, röpít, szárnyat ígér,
 s földre sodor a csalfa szél.”

Gál Z. Csaba

KÉRDŐJEL

Guillotine módjára magaslik kérdőjel
 a nyár tejszínű feje fölött.
 Meg sem érkezett az első langy szellő,
 de a fecske hazaköltözött.
 Kóbor fellegek kémlelik az aszfalt
 mosdatnivaló, szürke hasát.
 Néhány villamos sárga közönnyel
 csilingeli fémes útvonalát.
 Üresedőn ásító utcákat kémlel
 számos szempár szüntelen,
 Szívekben szakadó szavakat szőnek
 szórakozó-szerelmesen –
 pedig ha tudnák!

Pár nap még az élet,
 másnapos percekkel tartósított mámor...
 Aztán felszakad a felhőket úsztató kékség,
 alább csúszik hüvelyében a higany,
 csendesre feszül pár megmaradt koccintás,
 húsító, párás szökőkútcsobogás,
 majd barna, arany, pasztell,
 száraz és roppanó levekből szőtt,
 zúzmarás palástban tetőz
 az Ősz.

Regéczy Szabina Perle

GYAPJASODIK AZ ÉJ...

Oly templomba helyeztél, szent Atyám,
 hol éjjel-nappal
 sóvárgok utánad,
 ahol áramlani képtelenek
 a csontjaimban felejtett szavak.
 Oly templomba helyeztél, szent Atyám,
 hol őrjöngve járnám a Pazar táncot,
 mert hiányod elviselhetetlen,
 és napról napra fájdalmasabb.
 Oly templomba helyeztél, szent Atyám,
 hol ósdi papírok festik a múltat
 követelve a kiszáradt jelent
 s a félhomályba utazó jövőt.
 Oly templomba helyeztél, szent Atyám,
 hol cseppként hullnak ölembe a képek,
 megvilágítva sápadt perceim,
 s a szétmálló koporsóm sötétjét.
 Oly templomba helyeztél, szent Atyám,
 hol berzenkedő rémálmok fogadnak
 a gyűlölet szilaj tornácain
 s a megvetés dühödt hullámain.

Oly templomba helyeztél, szent Atyám,
 ahol villámlás töri meg a csendet,
 pogány mennydörgés zúzza darabokra
 reskedő, renyhe nyugalmaamat.
 Oly templomba helyeztél, szent Atyám,
 ahol bizsergő, halk muzsikaszóval
 gyapjasodik az éj...

Móra-Sághi Annamária
grafikája

Bencze Mihály

ÖREG HÍD

Hömpölyög a Neretva, csattan a szappanos beretva,
Árnyékot tart az ecetfa.
Kezedben kattog az olló, hajamat söpri a nádas,
Érzem, tested milyen lázas.
Arcom köré korszakok új frizuráját varázsolod,
Köpenyedet kimoshatod.

Csodál a Neretva, egyik partján én, a másikon te,
Várat építünk szívünkbe.
Hajóink néha csatáztak, békét hozott a szerelem,
Épül a híd, fogod kezem.
Dübörögtek a római légiók, hitünk erős volt,
Templom épült, és átkarolt.

Elviharzott a Hun Birodalom, nyomultak a szlávok,
Avarok, szerbek, bosnyákok,
Törökök és a horvátok. Monarchiánk kivirágzott,
Hidunk bírta, nem vitázott.
Két világégést is átvészelt, ősi kövek még tartják,
Kecskenyáját is áthajtják.

Egyik nap kétségbeestél, begubóztál, nem beszéltél,
Önző muzulmánként néztél.
S keresztény zsoldosaid lebombázták öreg hidunkat,
Több ezer éves álmunkat.
Neretva egy darabig görgette a sérült köveket,
Elnyelte a sok emléket.

Várom gyógyulásod, hidam részét újjáépítettem,
Vakolja a vérző lelkem.
Vágyam kihűl, alig álmodom, sorsommal játszadozol,
Jelezd, hogy hozzám tartozol.
Átnyújtom karom, építsd részedet, oly rövid az élet,
Hidunk legyen a szeretet.

(Mostar, 2019. augusztus 27.)

Móré-Sághi Annamária grafikája

Dr. Perneki-Simonsits István

EMLÉKEK A XX. SZÁZADBÓL

Reménykedtünk egy életen át,
a remény vezette életünk fonalát.
Most, hogy fogy a pohárból az életünk bora,
a reménynek lassan kiürül a kívánság kosara.

Gyermekeként reméltünk egy idilli világot,
a kamaszkor hozta a rideg valóságot.
Az ország még nyaldosta a háborús sebeket,
mikor körénk kerítettek egy hatalmi ketrecet.

Felnőttként ketreclakók lettünk,
egy bezárt országban folytattuk életünk.
Janus-arcot mutattak a szavak, a tettek,
a hatalomnak csak a dicséret tetszett.

Egy decemberi tavasz hozta a nagy változást
de lélekben még féltük ezt a hirtelen nyitást.
Lassan felfogtuk, milyen a szabadság,
hisz hirtelen jött életünkbe ez a másik világ.

Szabadság fénye lassan szürkülni kezdett
a ketrecőrökből újjgazdagok lettek.
Meváltozott az élet, a régi értékek tótágast álltak,
csak a pénz maradt mérték ebben a világban.

Most, az alkonyon, újra utolért a remény,
a tartalma most már igencsak szerény.
A kívánság kosarában csak egy kérés maradt
kettőnknek, Uram, egészséget, méltó öregkort adj.

Szeged, 2003 decembere

Radnai István

KÁVÉ VENDÉGSÉGBEN

Összejött a szokásos társaság.
Margit a vérnyomására és a főnökére panasz-
kodott.
– Mit szedsz? – tudakolta Lajos.
– Most meséljem el? Igyad inkább a kávé, én
nem rontom el a szám ízét!
Margitról tudható volt, hogy egy ideje nem ül
kocsiba.
Lajos firtatta volna, Ella – a háziasszony – lein-
tette. Egyébként is mérges a fiára. Tulajdonképpen
többnyire az ő társasága, az ő korosztálya, kivéve
a szószátyár öreg Lajost.
– Engem is eltiltottak – folytatta Lajos tapintat-
lanul.
– Az alkoholtól? – szólt közbe Csenge.
Lajos letette a poharát.
– Az autóvezetéstől és a magasban végzett
munkától.
– De hiszen az íróasztalnál ül, és nincs is jogosít-
ványa! – tette hozzá Ella elgondolkodva.

– Biztosan a nyolcadikon ül, az ablak mellett.
Leszázalékolták – fűzte a szót Iza, akinek az új
szabályok szerint még egy éve volt hátra a nyug-
díjazásig.
– Átjártam a belosztályról a pszichiátriára, ott
volt délelőtti torna.
– Mi volt a diagnózis? – vetette oda epésen Iza.
– Éppen ez az! Semmi bajom nem volt, a vér-
nyomásom látványosan javult, enyhébb gyógy-
szerekre akartak átállítani.
Lajos körülnézett, mekkora a hallgatósága. A
kártyaparti éppen abbamaradt.
– Átadtak a pszichiátriának, mert nem volt sza-
bályos csak úgy kezelésre járni. Az adjunktusnő
egyből előírt valami gyógyszert.
– Én most nem szedhetek semmit, egy új
gyógyszer tesztelésén kell részt vennem – véde-
keztem.
– Aláírtam, hogy három hétig nem szedek
gyógyszert.

– De kérem, én vagyok az orvosa! Itt a hangulatjavító, ma nem megy haza, bent alszik.

– És erre mi történt?

– Feleltem. Szidott, hogy talán szerelmes vagyok a belgyógyászba, hogy folyton emlegetem. Mellesleg a professzor asszony az anyám lehetett volna.

– Erre maga?

– Én nem is merném megkérni az ön kezét, aki ilyen csinos és fiatal – feleltem meg az adjunktusnőnek, mélyen a szemébe nézve.

Mindenki várakozással a tekintetében ült, és hallgatta. Nagy dumás, jó mesélő a Lajos, elvégre író. Sőt költő hírében áll. Dolgozni csak azért járt a céghez, mert írásból megélni nem lehet.

– Rám erőltette. Négy tablettát nyomott a kezembe azzal, hogy esténként vegyek be egyet-egyet – mondta tovább Lajos, a hatásszünetet megtörve.

Majd, mintha az emlékeiben keresne, elgondolkozva hozzátette:

– Izzadtam. Olyan rosszul lettem, hogy a nővérkével háromszor mérettem meg a vérnyomásomat. Az adjunktus még nem ment haza. Hívat-ták. Fél éjszaka az ágyam mellett ült. Ellenszerre nem emlékszem, csak az általános rosszullétre és halálfélelemre.

– Amikor bent voltam – kezdte Margit, akit valami baleset érhetett annak idején –, ott találkoztam egy legalább 130 kilós figurával. Tengizben szedett össze valamit. A barátnője ritkán látogatta. A nő teleaggatta magát arany ékszerekkel. Vastag aranylánc, karkötő, bokalánc, fülönfüggő. Az mesélte, hogy bubópestisből gyógyultak ki!

– Jó, hogy itthon nem tört ki járvány – szörnyülködött Ella, a háziasszony, és rápillantott az órájára.

Izgatottan tárgyalták a pestist, amiről csak hallottak.

– A beteg elkezdett furcsán viselkedni – vette át a szót Lajos. – Öngyilkosságot is emlegetett, ha a még mindig szép arcú, duci barátnője nem jött látogatni. Emelték az adagot, a férfi nem tudott egy helyben maradni, jött-ment fel s alá. A dereka azonban nem bírta a terhelést. Újból lefeküdt. Margittal ott ismerkedtünk meg, én is jól emlékszem a fickóra.

Majd hozzátette:

– Jó étvágyam volt, megettem a fogyókúra zöldségeit.

– És ő?

– Elővette a fiókból a félméternyi kolbászt.

– Hétvégére kiengedték, hazamehetett eltávozásra. De előtte újra megemelték az adagot – szolt közbe Margit, akit Lajos nem engedett szóhoz jutni.

Lajosnak derengett Margit esete, úgy emlékszik, megerőszakolták. Feltűnően került a férfiak társaságát. A nővér minden délután négykor utazni vitt egy csoport fóbiás beteget. Három megálló autóbusszal és vissza. Lényeg az, hogy emberek közé menj! – magyarázta nekik. Margit is ehhez a csoporthoz tartozott.

Ella csörömpölt a csészekkel, amikor a tálcára tette őket, hogy kivigye.

– Nem jött többé vissza – zárta volna le Lajos a tengizi beteg történetét.

– Mi történt? Miért nem? – hallatszott innen is, onnan is.

– Kiugrott az ablakon.

– Nem volt rács?

– A lakás ablakán hogy is lett volna!

– Mitől ilyen hirtelen?

– Kiderült, hogy a negyedik kísérlete volt. A mérgezés kevés volt egy ekkora testhez.

– Hogy történhet meg ilyesmi?

– Mit csodálkoztok? – szolt közbe Géza, az orvos, aki, mint mindig, késve érkezett. – A protokoll szerint erre a diagnózisra három gyógyszert ajánlanak, választhatok.

– És a mellékhatások?

– Nincs olyan hatékony gyógyszer, amelynek ne volna.

– És te kiengeded a beteget az utcára ezzel a gyógyszerrel?

– Akasszam a fogásra? Ezzel a diagnózissal nem kell feltétlenül a zsúfolt osztályomon tartanom. Tudjátok, hány depressziós szaladgál az utcán?

– Csak úgy?

– Csak úgy, hiszen nem elmebeteg! Szabad ember, akarata ellenére nem tarthatom a zárt osztályon.

– Akkor most ki a felelős? A gyógyszer? – morogta maga elé valaki, aki kissé távolabb állt, éppen Géza háta mögött

– Költő volt ő is, olvastam az interneten a bejegyzéseit – fejezte be történetét Lajos, mert talál-ták a vacsorát.

A MEGFAGYOTT BIMBÓ

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy körtefa. Jobban mondván nem is körtefa volt az, csak amolyan vackort termő, girbegurba, öreg, út menti fácska. Az arra vetődő kirándulók szedték meg ősz táján. Fanyar gyümölcse összehúzta a szájukat, de annak is örültek, elverte a szomjukat. Amikor az utolsó vackor is lehullott az őszi avarba, az öreg fa álomba szenderült, és átaludta az egész telet. Néha felnyitotta az egyik szemét, amikor öreg tagjaival a téli napsütés incselkedett. Ám hamarosan le is csukta újra, mert érezte, hogy a tavasz még messze jár. Hanem egyszer annak is eljött az ideje! Nagyot nyújtózott az öreg fa, és a tavaszi fényre kitérte az ágait. A rügyeket kiparancsolta az ágakra:

– Gyerekek, ébresztő! Itt a tavasz, ideje készülni!

A bimbók hamarosan ellepték az ágakat, és alig várták, hogy levehessék fényes köntösüket, és szirmot bontsanak. De akadt köztük egy, aki még mindig a fejére húzta a takarót, és csak nem akart felébredni!

– Hallod-e, te álomszuszék, hasadra süt a nap, mért nem kelsz már föl? Így nem lesz belőled virág, nem jönnek hozzád a méhecskék, hogy körbeudvaroljanak, és nem lesz belőled rendes vackorkörte sem! – dorgálta a fa.

– Ugyan már! – felelt a bimbó. – Én nem vadkörtevirág akarok lenni, hanem *orchidea*! Azt hiszed, annyira vágyom a méhecskék duruzsolására, amikor minden szirmomra száz tündérfiút is kapok? Én nem vackort akarok nevelni magamból, hanem mézédés *bananászt*!

Na, erre a beszédre jót nevettek a testvérkéi, akikből egytől egyig szépséges körtevirág lett. Örült a szem, amikor a virágba borult vadkörtefát meglátta! A vén fa valósággal megfiatalodott ennyi gyönyörű friss virágcska láttán. A méhecskék beporozták őket, és hamarosan mind gömbölyödni kezdett. Nyár végére már egész rendes körteformájuk lett. Őszre meg be is értek

szépen. Kivéve a makacs álmodozót, aki még mindig a hálóruhájába burkolózott, és várta a tündérek királyát, aki majd elviszi őt *Bananászföldre*.

Hűvösre fordult az idő. A bimbócska hiába húzta össze magán a köntösét, hiába zsugorodott össze, amilyen picire bírt, visszabújni már nem tudott az ágak belsejébe, kint ragadt hát télire is. Több se kellett Fagykirálynak, csak ráfuvintott egyet, és örökre megdermesztette.

A téli kirándulók észrevették a megfagyott bimbót, és elbúsultak rajta.

– Mi történhetett ezzel a szegénykével? Hiszen ki sem tudta bontani a szirmait, mint a többiek. Még egy vacak vackor se lett belőle!

Togobickij Vera rajza

ASSZONY, AKI NINCS (2.)

FELESÉGEK

Nem ezt vártam. Hiába, öregszem, már megérzésem sem a régiek. Középtermetű, de karcsúságánál fogva annál magasabbnak tűnő, szigorúan kedves férfiú állt előttünk. Valahol negyven és ötven között lehetett. Rövidre nyírt haját finom rezignációval és választékkal viselte, oldalt hátrafésülve. Valahonnan ismerős volt nekem ez a séró. Mintha már láttam volna. Drága öltönyt viselt. A cipője nem illett hozzá. Az inge se. Nyakkendő helyett színes selyemsállal emelte ki nyakának férfias hamvasságát. Rám pillantott, mint kígyó a becserkészett rágcsálóra:

– Örvendek, hogy eljött, Sorin csupa jót mondott magáról. Szomjasak vagyunk, életem – fordult a pult kétarcú tündéréhez, miközben az már meg is érkezett a tálcával. Főnökének nagy pohár narancslevet hozott.

Felvettem a poharat, élveztegen a távolodó szirén után néztem, finoman lötyögtetve whiskymet a hozzávetőlegesen csillogó edényben. Belekortyoltam. Jack Danielsnek hatott, de úgy viszonyult hozzá, mint Picasso galambja a világbékéhez. Mélyen megbántva a velem szemben ülő férfi felé fordultam:

– Remélem, nem azért hívott, hogy ezt megköszöljam. Nem szeretnék véleményyt mondani róla.

Nevetett. Vékonyan, mint a távolból érkező fenyegetés, valahogy úgy, mintha a fülemüle elkezdett volna káromni.

– Az igazit otthon tartom. Ez csak amolyan ügyfeleknek való. Mindenki ilyet iszik, és azt hiszi, hogy ez az.

– Igen – mondtam –, ilyen a világ, mindenki azt hiszi, ez az. Meghívhatott volna egyenesen oda, az igazi világba, ha már olyan is van.

Nevetett megint. Most úgy, mintha egy verébraj rebbent volna fel mellőle.

– Eljön az ideje annak is, de most térjünk a tárgyra. Sorin szerint ön segíthet nekem néhány apró kellemetlenség megoldásában.

– Sorin nagyon kedves fiú – válaszoltam –, ellenben én nem tudok semmit az ön kellemetlenségeiről. Ha csak ezt a whiskyt nem veszem figyelembe.

Most már nem nevetett.

– Nem szeretem, ha valaki velem viccelődik – mondta élesen. A verébsapat riadtan felröppent a fehérén csillogó csarnok végtelenjébe.

– Erről én nem tehetek – mondtam, miközben ittam egy hosszú kortyot –, nagyjából így vagyok vele én is. S azt kívált nem szeretem, amikor hülyének néznek.

Nem szólt, hallgatott és mereven nézett rám. Folytattam:

– Ön pontosan tudja, ki vagyok, mindent tud rólam. Sorinnak ehhez nincs semmi köze. Szólhatott volna annak a szomorú leányzónak odakint, hogy hívjon fel, beszéljen meg velem egy időpontot. De ön valamiért úgy döntött, engem Sorin által keres és hív meg ide. Ne haragudjon, ha ennek hatására mindjárt egy whiskyvel kezdtem. Megpróbáltam erőt és bátorságot önteni magamba.

Nem szólt még most se, szemében valami mozgott, mintha egy periszkóp sétált volna ott fel s alá.

– Sorin, légy szíves, várd meg barátunkat az előcsarnokban. Lily majd elszórakoztat – zárta le a témát nagyjából kulturáltan.

Sorin megilletődve állt fel, alig észrevehetően mozdult, amikor elindult, úgy távozott, mint nagy költőnkéből a füstbe ment terv. Wirth megvárta, amíg becsukja maga mögött az ajtót, aztán intett a bártündérnek:

– Szólj Ionicának, hogy szaladjon haza, és hozzon egy üveg whiskyt. De siessen! Dohányzik? – nézett aztán rám.

– Igen – mondtam én letörten –, ma reggel óta újra.

– Két szivart, légy szíves – vetette oda az éppen Ionicának telefonáló habléányinak.

Én azonban intettem:

– Elég lesz egy is, én az enyémet szívom. Ez legalább az igazi: olyan, amilyen – s elővettem egy doboz könnyű Kentet. – Hamuzót kérek csupán, kedves – szóltam a tündér álcázott mosolyához.

– Hát jó – futott neki a magára maradt szivarozó –, úgy gondolom, talán ön tud rólam ezt-azt. Bizonyára azt is, hogy Ausztriából jöttem vissza a forradalom után, s második feleségem pénzével kezdtem el itteni vállalkozásaimat. Ezeket majd-

nem mindenki tudja a városban. Azt már kevesebben, hogy időközben elváltunk, ő nem akart követni engem Romániába, azonban megengedte, hogy megtartsam a nevét. Igen, ez fontos volt nekem, ez egy jól csengő név, mindenkiben bizalmat ébreszt itt, ahol szinte minden van, bizalmat, hitet kivéve. Megvallom, már kint az osztrákoknál is ezért vettem fel feleségem nevét, úgy éreztem, az én román nevem egyszerűen lehetlenné tenné, hogy boldoguljak. Az üzlet egyre jobban megy, feleségemnek kifizettem minden tartozásomat, most már oda jutottam, hogy én fizetek neki innen minden hónapban egy szép kis összeget közös gyermekünkért, aki ott maradt vele. Lassan tizenhét éves csodaszép leány, Ingének hívják, és nagyon hiányzik nekem. Egy éve itt újra megnősültem, feleségem nemrég töltötte a huszonkettőt, ennek ellenére, minden képmutatás nélkül ki merem jelenteni, hogy boldog házasságban élek. Egészen pontosan... éltem még pár napja. Azt hiszem, öt napja, péntek este érkezett az e-mail. Persze, meg lehet nézni percre pontosan.

– Engedje meg, hogy folytassam – vágtam közbe cigarettára gyújtva. Elég jól adta elő, de már kezdtem unni. – Abban arra kérte a magát meg nem nevező feladó, hogy nézzen utána, merre, kivel tölti sok-sok szabadidejét kedves fiatal felesége. Ezek után ön arra gyanakszik, hogy ebben az Ausztriában hagyott első feleségének keze van.

– Második – mondta ő nyugodtan. – Elsőre még itt, Romániában nősültem, mielőtt 83-ban elhagytam volna az országot. Aztán távollétemben ki mondták a válást, így nősülhettem újra Bécsben.

– Ezzel együtt, miért gyanakszik csupán a labanc asszonyra? – próbáltam kizökkenteni a begyakorolt szövegből.

– Ó, ennek roppant egyszerű oka van – nevetett megint, ahogy csusszan a kigyó –, első feleségem tizenhárom éve meghalt. Autóbalesetben halt meg egy alpesi kiránduláson, amelyen második férjével vett részt. Mindketten szörnyethaltak.

– Ó – mondtam én –, fogadja őszinte részvétem.

– Köszönöm, de túlestem rajta. Szóval, elvállalja?

– Mit? – kérdeztem egészen másra figyelve.

– Hát, hogy kiderítse!

– Mit? – ismételt meg előző kérdésemet, mint Ionesco a francia leckét. – Hogy kivel jár kedves fiatal felesége?

– Dehogy, feleségemben teljesen megbízom. Azt szeretném, ha utánanézne, miben sántikál volt osztrák feleségem. Gyanakszom, valóban arra gyanakszom, hogy ő van az egész mögött.

Tulajdonképpen azt szeretném, ha bebizonyítaná, hogy ez a helyzet, a következő lépést ezt követően megbeszéljük.

– Hát igen – dünnyögtem én üres poharamba.

– Meg lehet próbálni. De mire gyanakszik? Miért tenné ezt az osztrák asszony?

Nevetett megint. Ez már majdnem emberi volt:

– Egyszerű, kedves uram, most már jóval gazdagabb vagyok nála. Fél, hogy mindenemet harmadik feleségem és útban lévő fiunk örököl majd.

– Ó – mondtam megint óvatosan, miközben visszatettem a poharat az asztalra. – És nem így lesz? Különböznék gratulálok.

– Köszönöm. Azt hiszem, ön az első, aki nem tartozik a családnak, és megtudja. Még nem lát-szik. Ami pedig a vagyont illeti, létezik egy szerződés köztem és volt feleségem között. Mivel ő segített nekem az indulásnál, jogot formál későbbi vagyonom egy részére. Úgy érzem, arra gondol, az új helyzetben nem bízhat meg bennem, azt hiszem, fél, nem tartom be a szerződésben vállalt kötelezettségeimet. Uram, valójában ez lenne az ön feladata: miután megbizonyosodik benne, hogy a levél a volt nejem műve, ön, velem konzultálva, biztosítja őt arról, hogy ez a veszély a legkisebb mértékben sem áll fenn. Na, mit szól hozzá, elvállalja? Mondja a feltételeit!

– Igen, a feltételeim – kezdtem én, mint aki pontosan tudja, mit akar mondani. – Az anyagi része fölöttébb sima: napi száz taknyos európai pénz, s amennyiben szükségesnek mutatkozik, az utazási költségek. Ezek után nagyon valószínű, hogy át kell rándulnom Ausztriába. S a legfontosabb: mindaddig csinálom, ameddig ön le nem állít. Mindenben konzultálok önnel. Azonban, amennyiben bűntény esete merül fel, ön már nem állíthat le. Legfeljebb erőszakkal.

Hallgatott, nem nézett rám, amikor megkérdezte:

– Honnan veszi, hogy bűntény merülhet fel? Eddig erre nem jogosítja fel semmi.

– Nem tudom – válaszoltam én, miközben kezdtem felállni –, ezt mindig jó leszögezni.

– Rendben – mondta ő hirtelen, és követte mozgásomat.

Már állt, amikor zakójának belső zsebébe nyúlt, s egy kopottas pénztárcát vett elő:

– Ez az előleg. Amennyiben a végére járna, még ennyit kap a honoráriumára. Kezdje el: ketyeg az óra.

Egy ezerfrankos bankót nyújtott át. Nagyvonalúan a farzsebembe csúsztattam. Még soha sem láttam svájci ezerfrankost.

Piroska Katalin

A SANZON ARADI SZÁRMAZÁSÚ MAGYAR KIVÁLÓSÁGA

135 ÉVE SZÜLETETT MEDGYASZAY VILMA

Neve művészberkekben évtizedekig etalon volt, különleges színezetű szopránját még a hetvenes években is gyakran hallhattuk a magyar rádióban, franciás jellegű sanzonokat, nagy költők megzenésített verseit, Kodály-, Bartók-dalokat énekelt egyéni felfogásban, magas színvonalon. A mércét nem tette lejjebb idős korában sem, mert szép hosszú élet és művészpálya adatott meg neki, amely átívelt rendszerváltásokon, világháborúkon és a legkülönbözőbb műfajokon az operettől a kabaréig, az igazi azonban, amelyben újat hozott, az a sanzonéneklés, ez utóbbi magyar megteremtőjének is tartják.

Medgyaszay Vilma 1885-ben Stand családnéven Aradon született. Édesapja doktor Stand Kálmán (a híres Megyeri Károly színész rokona), a kolozsvári Orvostudományi Társaság tagja, aki ebben az időben Aradon volt ezredorvos, sebész. Édesanyja a színészcsaládból származó Medgyaszay Ilka (1851–1942), a vidék híres operett-, opera-énekesnője, aki nem túl hosszú színészi pályája során jó néhány évet játszott Aradon is a híres-neves Follinus János társulatában, de fellépett külföldön, Bécsben is. (Ő volt egyébként az első Szép Heléna az Offenbach-operett ősbemutatóján Magyarországon.)

Az édesapa 1890-ben nagyon fiatalon, 46 éves korában meghalt, a család Pestre került, így a jó hangú kislánynak könnyen adódott lehetősége arra, hogy édesanyja példáját követve színésznek tanuljon. „Már ötéves korában tudtam, hogy színésznő lesz a leányomból – mesélte róla később az édesanyja –, énekelt, táncolt szünet nélkül. Benne volt a színészvér. Már a megboldogult férjem is színészcsaládból származott, unokafivére volt Megyeri, akiről Petőfi a »Tintás üveg«-et írta. Mindazáltal a férjem nem szívesen egyezett (volna) bele, hogy a lánya színésznő legyen. De hát nem lehetett azt megakadályozni, annak teremtette a jó Isten is.” (Az interjú Medgyaszay Ilkával az 1920-as Színházi Életben jelent meg.)

Vilma a Vígszínház színiiskolájának elvégzése után Krecsányi (nyári) budai társulatában lépett először színpadra 1903 nyarán. Ekkor már, híres édesanyja vezetéknévét felvéve, Medgyaszay Vilma néven szerepelt. A jó hangú, csinos énekesnő „megtetszett” a működését nemrég kezdő

Medgyaszay Vilma

Király Színház tulajdonos-igazgatójának, Beöthy Lászlónak is, és gyorsan szerződtette a társulatához, így adatott meg a színészi pályát éppen csak elkezdő, alig 19 éves színésznőnek, hogy ő legyen Iluska a János vitéz ősbemutatóján 1904 novemberében a Kukorica Jancsit alakító Fedák Sári mellett. Medgyaszay igazi „Iluska” volt, szőke, fiatal és gyönyörűen énekelt, rajta is múltott a daljáték mindent elsöprő sikere, amely a bemutató után, sorozatban megközelítőleg 200 előadást jelentett. Ilyen, hogy egy darabot egymást követő estéken ennyiszer játsszanak, eddig még nem volt Budapesten!!

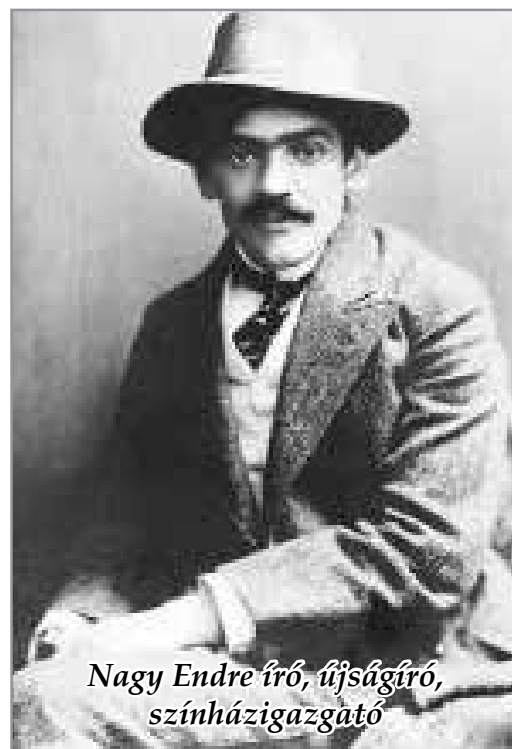
Tehetségére felfigyeltek az 1907-től szerveződő Modern Színházban is, amely a magyar irodalmi kabaré otthona lett Nagy Endrének, a sajátos műfaj magyar megteremtőjének az irányításával. Heltai Jenő gondolatait idézve elismert írók hozták ide új tónusú alkotásaikat, amelyekben néhány percben sűrítve vitték színpadra humorosan, ironikusan-önironikusan önnön félszegeiket, a kisemberek botladozásait, no meg a világ hitványságait. Itt mindenki megkapta a magáét, aki valamilyen posztot töltött be, és visszaélt helyzeti előnyével. (A Parlament megnyitása, Az államtitkár, Wekerle a Scharzkünstler, Kossuth párthelyiséget keres, A választás nagy napja stb.) A kabaré a közönség tapsa közepette nevettegetett és gyilkolt.

Igazi felfedezés volt az ide szerződött új szonett, az „isteni Mimi”, ahogy Medgyaszay Vilmát becézték, aki ekkor már a francia szonett bűvöletében élt, és lényegében ezt magyarosította egészen eredeti előadásmódjával.

Neki is köszönhető, hogy a műsor másik „voulata” a költészet népszerűsítése lett. Ezen a színpadon szólaltak meg olyan költők bravúros versei, mint Babits Mihály, Gábor Andor, Harsányi Zsolt, Heltai Jenő, Ignó, Kiss József, Kosztolányi Dezső, Somlyó Zoltán, Szép Ernő kiváló zeneszerzők – többek között Lányi Viktor, Nádor Mihály, Szirmai Albert, Reinitz Béla, Zerkovitz Béla – muzsikájával.

Ady-versek Reinitz Béla megzenésítésében 1909 márciusában hangzottak el először az ő előadásában (*Új vizeken járok, Kató a misén, A magyar igazság*). A hatás óriási volt, pedig a költő csak ebben az időben kezdett az ismertség útjára lépni. A nagy siker – sokak véleménye szerint is – a zeneszerző mellett az előadóművésznek, Medgyaszay Vilmának volt az érdeme. (Történetek sora szól arról, hogy Ady mennyire izgult egy-egy versnek énekes bemutatása idején, olyan is volt, hogy idegességében kiment a teremből, és kintről figyelte, felzúg-e a taps a „dal” elhangzása után.)

Medgyaszay Vilma Nagy Endre színházában igazi otthonra talált műsoraival, amelyekben a modern magyar költészetet népszerűsítette, emellett Bartók- és Kodály-dalokat is előadott. Műsorát maga állította össze, repertoárján ezernél több dal szerepelt. (Persze a program nemcsak ebből állott, elhangzottak benne pikáns francia szonok, csúfondáros pesti kuplák, a kétértelműség határát súroló dalocskák is.) Rendkívül népszerű lett, sokan csak az ő kedvéért mentek el a színházba. Varázslatos egyénisége, szépsége, muzikalitása, temperamentuma egyaránt hozzájárult a sikeréhez.

*Nagy Endre író, újságíró,
színházigazgató*

Nagy Endre kabaréjában kezdtek pódiumra kerülni azok a költői életműveket összefoglaló dalestek is, amelyek aztán végigkísérték egész művészi pályáján. Kosztolányi a magyar beszéd- és énekművészet forradalmárának, a dal színésznőjének nevezte, Nagy Endre szerint „a kabaré polifóniájában ő volt a Vox humana”, Babits neki írta a *Gáláns ünnepséget*, Ady a *Kató a misént* és *Zozo levelét*.

Közben persze nem hagyott fel az igazi színházzal sem, néhány évre visszaszerződött a Király Színházhoz, és más színpadokon is voltak fellépései operettekben, zenés játékokban.

Mikor Nagy Endre 1913-ban – feladva színháza vezetését – Párizsba ment, a Modern Színház igazgatását Medgyaszay Vilmára bízta. Nagy Endre személyisége, kiváló konferansziéi azonban nem voltak pótolhatóak, a világháború is közbeszólt, így a kabaré további működése nem volt igazán sikeres. A művésznő saját színházat is szervezett, a Medgyaszay Kabarét, majd a Medgyaszay Színpadot.

Önállóan vagy az együttesével gyakran vendégszerepelt hazai és külföldi színpadokon. Szülővárosában, Aradon 1909-ben lépett fel először. Utoljára 1928-ban jött ide vendégszerepelni. Elsősorban önálló dalesteket adott, de járt itt nem egyszer a Medgyaszay Kabaré is. Mindig nagy sikere volt, s a kritikák csak a magas elismerés hangján szóltak róla. 1911-ben például így: „Május 3-án és 4-én Nyugat költőinek megzenésített dalaiból a szubtilis (kifinomult) előadó-művészet korlátlan úrnője, Medgyaszay Vilma énekelt, aki gyönyörű hangja mel-

lett egy hangsúllyal, egy mozdulattal egy arckifejezés-
sel egész perspektívát képes nyújtani.” (Arad és Vidé-
ke, 1911. május 4.)

A két világháború között a Király Színházban,
a Független Színpadon lépett fel, önálló daleste-
ket adott a Zeneakadémián, 1936-tól filmekben is
szerepelt (többek között a *Barátságos arcot kérek*,
Péntek Rézi, *Háry János*).

1945 után az államosításig a Medgyaszay Szín-
ház tulajdonosa és irányítója volt, 1953-ig a Víg-
színházban, majd a Vidám Színpadon szerepelt.
Utolsó színházi szerepe Tschöll mama volt a *Há-
rom a kislány* című operettből (a YouTube-on akár
ma is meghallgatható a híres *Árva a ház...* kettős,
amelyet Maleczky Oszkárral énekelt – sok más
általa előadott sanzonnal együtt.) 1955-ben ment
hivatalosan nyugdíjba, de dalesteken szinte élete
végéig voltak fellépései.

Fiegel Erzsébet

FÉLELMEINK

A jelenlegi létforgatagban élő embert minden
irányból igyekeznek a félelem rabigájába hajtani.

A rohanó élet embere telve van nyugtalanság-
gal, szorongással. Minden félelem az esetleges-
ségek körébe tartozik. Ezek emóciók. Az emó-
ció lényege pedig az, hogy leszakadt az ember
valódi érzéseiről. Szólnunk kell minderről, mert
ahogy a pillanatnyi helyzetünk és megelégsé-
ink mutatják, ebben a tudatlanságba, apátiába, szin-
te a demenciába ájult világban egyre inkább fo-
kozódik és fokozódni fog a félelem. Az emberi
minőség, a tudatos átélés pedig rohamosan ha-
nyatlik. A tudatot elárasztja a sötétség, az ösz-
tönök által felkavart szélsőség! Ez viszont azt is
jelenti, hogy szinte automatikusan kizáródik a
fény, az éberség!

Az intellektus ezáltal tompulttá, az ember bár-
gyúvá válik. (Talán ez a cél?) Sajnos mindenben
azt látni, hogy ez a tendencia egyre inkább teret
hódít, és ez jelzi, hogy a romlás igen mélyről fa-
kad, és szoros kapcsolatban áll a modern ember
mentális eltévelyedtségével.

Visszatérve a nyugtalanság kérdésére, a mai
ember erről úgy vélekedik, mint szükségszerű-
ségről, hiszen úgy érzi, ez hozzátartozik a kor
szelleméhez. Nyugtalanság nélkül még kíváncsi-

Érdekes, hogy 1945 után, amikor az előző kor-
szak népszerű színházi nagyságait rendszerint
háttérbe szorították, mellőzték, őt nem bántot-
ta senki. 1954-ben kiváló művész lett, 1958-ban
Kossuth-díjat kapott, élete végéig elismerték,
megbecsülték.

Bár többször elvált és újrահázasodott, magán-
életét nem kísérték hangos botrányok, mint ahogy
általában ez a primadonnáknál szokás. 87 évesen
1972-ben távozott az élők sorából. Díszes örök
nyughelye a Fiumei úti sírkertben van, közösen
utolsó férjével, Horváth Henrik költő-műfordító-
val.

Könyvészet

Császtvay Tünde: *Nemzeti évfordulóink, Medgyaszay Vilma*
Bános Tibor: *A pesti kabaré in Magyar Színháztörténet II.*,
1873–1920, Bp., 2001.

Piroska Katalin–Piroska István: *Az aradi magyar színját-
zás 130 éve 1818–1948 II.*, Arad, 2017.

ak sem lehetnénk mi, emberek, mondjuk ezt teljes
meggyőződéssel.

A kíváncsiságra valóban szükség van, hiszen
talán ez is a mozgatórugója az egésznek. Éppen
csak az nem mindegy, hogy milyen irányt vesz ez
a kíváncsiság, és milyen minőségű nyugtalanságot
rejt. Ugyanis, ha öncélú, és megreked az anyag és
az egoizmus szintjén, akkor romboló irányt vesz.
Egy olyan labirintusba lép, ahonnan még Ariadné
fonalával sem lehet visszatérni a lényeghez.

A kíváncsi kutakodás célja mindig az igazság
keresése kellene hogy legyen. Az isteni világ rej-
télyének megfjtése!

Amikor az igazság keresése a cél, akkor a nyug-
talanságtól vezérelt kíváncsiságot inkább csodál-
kozásnak lehetne nevezni, ahogy azt Arisztotelész
is tette a maga idejében.

A nyugtalanság és annak fokozottabb formája,
a szorongás a tudatlanságból táplálkozik. „A szo-
rongás lényegében a félelem szélsőséges és króni-
kussá vált formája.” (René Guénon) Nézzük meg,
hogy úgy általában mitől is félünk mi, emberek?
Félni az ismeretlentől szoktunk, valamint attól,
amit nem értünk. Ez gátló tényező, amely meg-
akadályoz abban, hogy tudatlanságunkat legyőz-
hessük. Miért is? Talán mert arra kényszerít, hogy

elforduljunk félelmünk tárgyától, és így sose legyünk képesek felismerni a valóságot, a valódi okot. Ezáltal mindig önmagunkon kívül keressük szenvedésünk forrását. S így sosem leszünk képesek önmagunk felé fordulva felismerni, hogy minden bennünk van.

Tudatlanságunk felszámolása, amit mindenkor megelőz az igaz tudás megszerzése, a megkülönböztetés képességének birtoklása, mert így már soha nem nézzük többé kigyónak a kötelet. Ekkor a félelem is elillan, ha egyébként az egyénben nem lakozik semmilyen más gátló tényező. Nagyon sokszor hallottam már azt az állítást, hogy az ember félelmének oka a magány. Sokan az elmúlt hónapok bezártsága következtében már-már a depresszió határait súrolták.

A doktrinális tanítások viszont határozottan kijelentik, hogy a félelem a polaritásból ered. Valóban mitől is félhetne az ember, ha teljesen egyedül lenne széles e világban? Azt szokták mondani, hogy talán attól, amit önmagában talál. Van benne valami. Ez pedig csupán arra utal, hogy jelenlegi állapotában léteznek benne olyan elemek, amelyek érthetetlenek számára. Aktualitásukban ezek az elemek nem egységesítettek. Sokkal inkább sokszínűséget képviselnek, ez viszont teljesen független attól, hogy az ember egyedül él vagy sem. Az ember, ha félelmet érez, menekül, bezárkózik. Ilyenkor félelmeinket általában fizikai tünetek sora is követi.

Az ilyen típusú védekezés általában bénítóan hat a gondolkodásra, hiszen az ember sohasem

szigetelődik el teljesen a környezetétől, de a benne rejtőzködő ismeretlen elől sem menekülhet. Egyáltalán, amíg úgy érzi, hogy valamiféle fenyegető külvilág veszi körül, nem fog tökéletes lelki békére lelni. Ugyanis, amíg menekülünk, és nem nézünk szembe önmagunkkal, addig félelmeink újra és újra kísérteni fognak sokféle álarcot öltve magukra.

A félelemnélküliség csak akkor lesz tartósan a társunk, ha képesekké válunk őszintén önmagunkba tekinteni. Különben e negativitások állandósulva teret szakítanak maguknak lelkünkben és megbetegítenek bennünket.

Másfelől a félelem valódi ellenszere a valódi szellemi tudás, mert e tudás gyökerestől irtja ki a félelmet, mert annak okát szünteti meg!

A tudás hiányában is elülhetnek ugyan félelmeink, de csak ideiglenesen, mert ha újra megjelennek a kiváltó okok, ismét előtérbe tolnakodnak, és további szenvedést okoznak.

„...Valójában hogyan is lehetnének hatással arra, aki – minden dolgot önnön princípiumában látva – tudja, hogy bármi legyen is a látszat, végső soron minden a totális rend része...” (René Guénon) Éppen ezért minden bajra csak fentről, vagy ha úgy tetszik, önmagam bensőjéből jöhet a tökéletes intellektuális helyreállítás. Amíg azonban a modern ember megelégszik azzal, hogy esetlegességeket állít szembe esetlegességekkel, addig valódi helyreállítás lehetetlen.

A kérdés csupán az marad, hogy lesz-e ember, aki mindezt idejében felismeri.

(2020)

Móré-Sághi Annamária
grafikája

Tácsi Erika

OKTÓBER 6.

„ÉVTIZEDEKEN ÁT A GYÁSZ ÉS A FÁJDALOM KOMOR TÜZE VILÁGÍTOTT ARAD FÖLÖTT.” (HERCZEG FERENC)

„Az egyes korszakok »kitermelik« azokat a társadalmi csoportokat, illetve személyeket, akik megfelelő körülmények között képesek befolyásolni a történelmet (...) Minden egyén, közösség és intézmény azonos a saját múltjával...” – példázta egy interjúbán véleményét, a magyar történelemre vonatkoztatva, Tókéczki László történész.

A nemzet feladata a hagyományokat ápolni, a múlt eseményeihez ragaszkodni, különösen azokhoz, amelyek érdekeit és érzelmeit fejezik ki.

Deák Ferenc, a haza bölcse mondta 1861-ben: „amit idő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszahozhatják, de amiről a nemzet, félve a szenvedésektől, önmaga lemondott, annak visszaszerzése mindig nehéz és mindig kétséges.”

Talán ennek tudatában is ragaszkodott a nemzet a szabadság eszményéhez, mindenkori szabadságharcosaihoz, tisztelte áldozatukat, s bár 1848-ban Kossuth azt nyilatkozta, hogy „hosszú rabszolgaság nem szül hőseket”, bizonyította ennek ellenkezőjét. Móra Ferenc hangsúlyozta: „nemcsak egy nemzet, az egész emberiség jogaiért küzdöttek.”

Az első évek megemlékező gyászmiséit, ünnepségeit megtorlások követték. Az első szabad megemlékezés 1867-ben volt, tulajdonképpen spontánul, Barabás Béla apjának kertjéből ültettek a vesztőhelyre egy 13 ágú eperfát.

Báró Simonyi Lajos, a kisjenői kerület követe, vezércikkben emlékezett az aradi napilapban: „A hely (a Maros déli oldala) egyik legnevezetesebbje földrészünknek, föl van az jegyezve minden magyar szívében, föl a világtörténelemben, a 13 hős tábornok itt szűnt meg élni.”

Az első emlékkövet 1869. október 6-án leplezte le Vass István honvédegyleti elnök, valamint Pászthy Mihály, volt honvédfőhadnagy. 1881-ben az emlékkövet obeliszkre cserélték.

1897-től több indítvány hangzott el a jubileumi ünnepkel kapcsolatban.

1899. szeptember 18-án *A vértanúk emléke* címmel írta a politikus Kossuth Ferenc, Kossuth Lajos fia: „Emlékezzünk meg azokról, akik a hazáért haltak meg. Lépjen elő az ő emléküik egész nagyságában a

múltak ködéből. Ragyogjon előttünk, mint szövétnek, mely bevilágítja a honfi kötelesség útját. Tanítsa a jelen nemzedéket az igazi, őszinte, mindent feláldozó hazafiságra. Emlékeztessen arra a kötelességre, amely az ő sírjaikból szól felénk, s amely azt tanítja, hogy a haza minden előtt.”

„...A hazaszeretet fejlesztése és a hazafias érzés terjesztése nem érdem, hanem kötelesség. A tizenhárom hős vértanú ártatlanul kiontott, szentelt vére felemelő és soha el nem múló bizonyítéka a Haza iránt önzetlennül lerótt kötelességérzetnek” – vélte Sztojka József, az Aradi Nemzeti Szövetség titkára.

„Engedd, örökkévaló, a nemzetek sorsát intéző Gondviselés, hogy halhatatlan mártírjaink szelleme lebegjen és örökdjék hazám és népe sorsa felett, s hogyha netán ismét nehéz idők újra megpróbáltatás útjára kényszerítenék nemzetemet, a tőlük öröklött hazaszeretetet szent tüze hassa át a drága hon védelmére e haza minden fia és lánya szívét, lelkét. Áldott legyen emléküik az idők végeig.” – írta Simay István, az Aradi 1848–49-es Honvédegylet elnöke.

Varjassy Árpád királyi tanfelügyelő, az aradi Ereklýmúzeum felügyelőbizottságának elnöke kérést fogalmazott meg: „... ez alkalommal is kérem a 48-as idők életben levő hőseit, valamint az elhalt hősök családtagjait, hogy a birtokukban levő emléktárgyakat, megfelelő ismertető leírás kíséretében, múzeumunk részére beküldeni szíveskedjenek. Az emléktárgyak beláthatatlan időkre meg lesznek őrizve, s élni fog az adományozó neve beláthatatlan időkön át. Gondoljuk meg, hogy az aradi ereklýmúzeum egy-két század múlva kincseket érő gyűjtemény lesz, éppen úgy, mint kincseket érő gyűjtemény volna most, ha a nemzetnek a Rákócziak, Bocskayak, Thökölyek idejéből származó ereklýéből múzeuma volna...”

Csatlakozott a felszólításhoz Lendvai Sándor, a Múzeum-bizottság alelnöke is: „...Az Aradi Kölcsey Egylet azon tudatban, hogy a 13 vértanú emléket dicsőítő szobor felállításával a nemzet még nem rótt le minden tartozását, indítatva érezte magát 8 év előtt elhatározni, Aradon múzeumot létesíteni, melynek kizárólagos célja legyen: a nagy napok dicső hősei és a nemzet nemes önvédelmére emlékeztető tárgyakat

összegyűjteni, és azokat szent ereklyék gyanánt, a nemzeti szellem és hazafias közérzet fejlesztésére méltóan megőrizni.”

1893-ban a színház első emeletén avatták fel az Ereklyemúzeumot, amely 1913-ban az időközben felépült Kultúrpalotába került.

Az 1877-ben hirdetett pályázattal Huszár Adolf feladata lett a Szabadság-szobor elkészítése, de ebben megakadályozta az 1885-ben bekövetkezett halála. Ekkor Zala Györgyre bízta a feladatot. 1890-ben került sor az avatásra, október 5-én a városi színház díszelőadásán Dósa Lajos V. László király és Hunyadi László című ötfelvonásos darabjának tapsolt a válogatott közönség, a 6-án szervezett ünnepségről, jeles személyiségek beszédeiről, alkalmi versek előadásáról, az aradi dalárda fellépéséről számolt be részletesen a sajtó.

Közbeszólt a történelem, a politika, 1921-ben a szobrot bedeszkázták, 1925-ben eltávolították, 1999-től restaurálták, miután hányattatásaiból „kiszabadult”, 2004. április 25-én került sor avatására – ezekről az eseményekről a közelmúlt sajtója részletesen beszámolt.

Az évente sorra kerülő főhajtás a szabadságért folytatott örök küzdelem elismerése. Tudományos művek, képzőművészeti alkotások s az irodalom is őrzi az események emlékét. A jelennek is szól Juhász Gyula: „A népek szent szövetségébe ti / Úgy lépjete, mint Kossuth népei.”

Az obeliszk

Fitori Julianna

GONDOLATOK VESZÉLYHELYZET IDEJÉN

Az olvasás, a Gutenberg-galaxis, visszakapta méltó helyét az életben a veszélyhelyzet idején. Többek között Herczeg Ferenc könyvére voltam kíváncsi, amelyet még 1925-ben Nobel-díjjal jutalmazott a MTA. Az *élet kapuja* nem terjedelmével, hanem tartalmával tartott igényt Európa érdeklődésére. Ez a regény a középkori történelem egy említésre méltó pillanatát jeleníti meg: 1513-at. Ez a pápaválasztás éve Rómában, ugyanakkor fontos esemény Magyarország történelmében is, mert Bakócz Tamás, az esztergomi érsek és bíboros is jelölt volt.

Száma ez a küldetés Magyarországnak a töröktől való megmentését szolgálja. A pápai trón biztosítaná a hatalmat és a pénzt egy európai összefogásra. De a beteg II. Gyula (Rovere Julian),

a katona-pápa számára csakis Itália egysége a fontos. Nem a „barbárokat” kell segíteni, hanem az olaszokat. „Arról szó sem lehet, hogy Bakócz folytassa azt, amit elődje megkezdett. Szt. Péter temploma és a Vatikán romba dőlnek, mielőtt még fölépülnének. A szent Róma pedig, amely csak úgy tud virágozni, ha az egész világ aranyával locsolják, el fog hervadni, el fog zúllani barbár urak kezén.”

Ha a magyar főpap ül Szt. Péter székébe, akkor a török kérdés lesz a vatikáni politika tengelye, az európai liga létrejön, és Magyarország megmenekül. Vagyis a magyarok az élet kapujában ülnek, a kapun belül lenne európai jövőjük, a kapun kívül csak pogány rabság és pusztulás lenne a soruk. Cardulo diplomata szavaival: „A magyarság

előbb-utóbb élet-halál harcát fogja megvívni a törökkel. Kétségtelen, hogy a harc Magyarország megsemmisülésével fog végződni. Az élet kapuját csak Szt. Péter kulcsaival lehet megnyitni. Ezért Bakócz Tamás mindent el fog követni, hogy kezébe kapja a szent kulcsokat.”

Bekövetkezik a pápa halála. Az egyhetes konklávé eredménye az új olasz pápa megválasztása. Ő X. Leó, vagyis a firenzei bíboros, Medici Giovanni, a híres Magnifico rokona. Vele szemben egy nagy tudású, jobbágy származású idegennek nem lehet esélye.

Érdekes, hogy az író mindvégig hisz a lehetőségben, hogy egy magyar pápa megmenthette volna Szt. István országát a muszlim inváziótól. Tudjuk, hogy a török megszállás elállta az élet kapujához vezető utat, Magyarország sem gazdasági, sem társadalmi téren nem tudott olyan gyorsan fejlődni, mint a nyugati országok.

A regény egy nagyszerű leírással kezdődik: a magyarok pompás bevonulása Rómába. Az író a korabeli krónikákat idézi: három ezüsttel vértezett zászlós, 40 megrakott öszvér, 50 vezetéklő, 200 huszár, 30 aranyruhás és hermelinnel prémezett magyar úr, olasz bíborosok és végül Bakócz Tamás bíborosi palástban. A sok ajándék a pápának és a talán megvesztegethető olasz bíboro-

soknak, nagyuraknak szól. A fiatal Vértés Tamás feladata, hogy a Vatikán főpapjait listázza, és az ajándék nagyságát meghatározza. A szerelem elvakítja a szemrevaló magyar fiatalembert. Fiametta, a gyönyörű kitarzott kurtizán behálózta Tamást, aki a listát megmutatja a lánynak. A perfid szépség által a magyarpárti bíborosokat az olaszok még jobban „megajándékozzák”.

Vértés Tamás akaratán kívül lesz áruló. Ettől a gondolattól megbetegszik. Az ő elképzelése semmivé lesz. A magyar ifjak most már nem fognak elmenni a firenzei műhelyekbe és a római műtermekbe. Megint kirekedtek az élet iskolájából – a halál iskolájába fognak járni. Végül az ő megfogyott, dacos csapatjukra feketén fog ráhengeredni a nagy pogány éjszaka. És meg fognak halni. Mert meghalni, azt tudnak a magyarok.

Útban hazafelé a magyar nagyurak már az ott-honi hadsereg megszervezésére gondolnak. És ki legyen a vezér? A vezér legyen erős, de nem hatalmas. Olyan, akit szeret a nép, és mégis az urakkal van. Ez a vezér legyen Dózsa György. De hátévesen ítélik meg a vezért, és az urak ellen fordulna, akkor szörnyű lesz a bukás. A magyarok a pogány szeme láttára fogják egymást szétépni. És a pogány könnyen fogja legyőzni őket (1526-ban).

Hitélet

Bátkai Sándor

IMÁDKOZOM, TEHÁT VAGYOK!

„MINDENRE VAN ERŐM A KRISZTUSBAN, AKI MEGERŐSÍT ENGEM”(FIL 4,13)

A jeles francia filozófus, René Descartes fogalmazta meg a „cogito ergo sum – gondolkodom, tehát vagyok” tételt. Ennek segítségével kívánta biztos módszertani alapokra helyezni filozófiáját. Felteszi, hogy érzékszervei becsapják, körülötte minden csak illúzió, nincs semmiféle bizonyosság. Ebben az esetben is egy dologban még mindig biztos lehet: hogy ő, aki mindezt kigondolta, létezik.

A bennünket körülvevő, szemeinkkel látható anyagi világot a filozófia úgy fogalmazza meg: „tudatunktól függetlenül létező objektív valóság”. Azt is tudjuk, hogy a valóságnak a fizikai szemeinkkel érzékelhető része mellett van a sze-

meinkkel nem látható része is. Elég csak az elektromosságra gondolni. Isten igéje arról szól, hogy a világ *Isten* beszéde által teremtett, hogy ami látható, a *láthatatlanból* állott elő. Ezért beszélhetünk látható és láthatatlan valóságról. Az ige szól arról is, hogy a Teremtő Istent teljes valóságában nem láthatja egyetlen ember sem. Nem tudná elviselni lényének, dicsőségének kisugárzását. Jézus azonban pontosan bemutatta, hogy milyen a Mindenható, hiszen maga mondta: „aki látott engem, látta az Atyát.” Nem a fizikai látványra gondolt, hanem a lelki jellemzőkre! A porból öszszegyűrt emberi testünkbe Isten elhelyezett egy olyan szellemi részt, amit az ige a LÉLEK szóval

fejez ki, s ezáltal érzékelhetjük a Teremtő csodálatos lényét. Jézusban maga az Örökkévaló jött közel hozzánk, Jézus ugyanis feljebbvaló minden teremtetett lénynél. Általa teremtetett minden látható és láthatatlan a mennyben és a földön. Isten mindeneket Fia számára és az Ő közreműködésével teremtetett. „A Fiú minden teremtménynél előbb létezett, és hatalmával Ő tartja fenn az egész világmindenséget.” (Kol 1,17)

Kedves nemzettársaim! Emberi értelmünk véges volta nem tudja felfogni, hogy van e világmindenségben egy olyan valóságos lény, akinek nem volt kezdete, így nyilván vége sincs: örökkévaló! Lényének szellemi „összetevő alapanyaga” a szeretet. Ahhoz, hogy a szeretet valamilyen irányba megnyilvánuljon, kiáradjon, társra van szüksége. A szeretetnek viszont alapvető jellemvonása, hogy nem ismer kényszert. Az is tény, hogy a szeretetnek kiapadhatatlan kútforrása az Örökkévaló Isten. A szeretet, mint kiáradó érték, folytonos „lángolásban ég”! Ezért fogalmazta meg Jézus a János 3,16-ban „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta...” Benne gyakorlatilag önmagát is ideadta. Emberi értelemmel felfoghatatlan, tökéletes, mert a szeretetből a maximumot nyújtotta. Nem tudunk olyan dolgot tenni, hogy holnap jobban szeressen, mint ma. Elérhető minden ember számára, mert egy olyan utat készített az elérhetőségre, amely nem függ anyagiaktól, társadalmi helyzettől, képességektől stb. Ezt az utat úgy hívják, hogy HIT. Jézus az üdvösségünk számára fontos dolgokat elmondta tanítványainak. Egy alkalommal viszont azt mondta, hogy „még sok mindent kellene mondanom nektek, de most nem tudjátok elviselni.” (Jn 16,12) A bűn keletkezésének titkát valószínűleg csak a „túlso parton” ismerhetjük meg. Az viszont tény, hogy egy a szeretetben teremtetett lények közül fellázadt az Örökkévaló ellen, és ezzel belépett a bűn e világba. Magával rántotta az angyali lények egyharmadát, és megfertőzte a földi embert is. Az igazi szeretetnek alapvető tulajdonsága, hogy őszinte, belülről fakadó! Isten az embert szabad önrendelkezési joggal teremtetten. A döntési jog viszont csak akkor működik, ha van választási lehetőség. Dönthetünk a jó vagy a rossz mellett. Az ember a Sátán megtévesztő rábeszélésére áthágta Istennek hozzá intézett kérését, döntésével maga is bűnös lett. Isten örök törvénye, hogy a bűnt halállal bünteti. Nos, az isteni szeretet „olyan magas hőfokon égett”, hogy ezt a halálbüntetést Jézus önként, kényszer nélkül magára vállalta a kereszten.

Drága magyar testvéreim! Isten szeretetből teremtetten az embert. Haragjának tárgya tehát nem az ember, hanem a bűn! A bűntől viszont meg lehet szabadulni. Erre csak egy módunk van: bevallani bűneinket, és kérni Isten bocsánatát. Ő Jézus Krisztusra való tekintettel megbocsájt, eltörli vétkeinket. Ilyen egyszerű! Ha van olyan bűn, amitől nem akar az ember megszabadulni, a megoldás nagyon egyszerű: nem vallja be, és nem kéri Isten bocsánatát! A döntés az ember kezében van. Így érthetjük meg, hogy mind a mennyben, mind a pokolban csak önkéntesek lesznek. Saját döntésünk határozza meg örök sorsunkat, mert a bűnnek ezen a világon csak két helye van: vagy rajtam marad, vagy Isten bárányán, aki lefizette a bevallott bűneim árát, a halálbüntetést. Nagyon egyértelműen szól erről Isten ígéje: „Aki hisz a Fiúban, annak örök élete van, aki pedig nem engedelmeskedik a Fiúnak, nem lát majd életet, hanem Isten haragja marad rajta!” (Jn 3,36) Elengedhetetlen fontosságú tehát, hogy a bűnt nem eltussolni, hanem elrendezni kell! A rendezés helye pedig a Golgotán van!

Isten mentő szeretete az egész világra kiterjed. A mi magyar népünk sincsen távolabb Isten szívéből, mint bármely más nép. Az Ő nagy kegyelmessége, hogy a Kárpát-medencébe érkező őseink hitre jutottak, és elfogadták, hogy egyedül Jézus Krisztusban van megváltás. Minden más személyiség közbenjárását kérni végzetes tévedés, ördögi csalás! Sátán ezért folytat elkeseredett küzdelmet – akár vallásos köntösben is – az őt legyőző Messiás Jézus Krisztus ellen, hogy a menny gyöngyszemének értékét csökkentse.

Történelmünk megsárgult lapjairól évszázadok létért való küzdelme sugárzik felénk. Még itt vagyunk, még létezőnk. Igaz, egy folytonosan változó, egyre sötétülő, eldurvult világban, ahol a nemzetfogyás veszélye egyre érzékelhetőbb. Isten hatalma azonban nem csökkent, Ő továbbra is imát meghallgató, könyörülő Isten. Ennek tudatában kérjük nemzeti fohászként: „Isten, áldd meg a magyart...!” Nos, ha szeretetben összefogva, kezet kézbe téve, imában elkérjük Tőle jövőnket, a kegyelem Istene meg is adhatja ezt nekünk. Akkor pedig elmondhatjuk a descartes-i tétel hívó változatát: „imádkozom, tehát vagyok!” Legyen mindannyiunk kérése: Isten, áldd meg imádkozó magyar népünket!

MI ENNEK AZ ÉRTELME?

„Plébános úr, mi ennek az értelme?” Az utóbbi hónapokban gyakran feltették nekem ezt a kérdést. Már nem is kérdezek tovább, hogy mi ennek az értelme. Tudom. Az utóbbi hónapokban megváltozott az életünk. Sok minden másként alakult. Érthető módon ismételtetjük a kérdést néha kimondva, máskor csak úgy szavak nélkül magunkban: Mi ennek az értelme?

A kérdés természetesen engem is foglalkoztat. De még mielőtt választ keresnék, arra gondolok, hogy már az is jó, hogy egyáltalán ezt a kérdést feltesszük. Hiszen a nagy rohanásban még kérdezni sincs időnk. Néha meg kell állítson bennünket egy esemény, egy nem várt fordulat, ebben az esetben egy kicsi láthatatlan, titokzatos vírus, hogy elgondolkozzunk: Mi az egész értelme? Miért dolgozom? Miért élek? Mi igazán fontos?

Mi értelme van ennek a nagy felfordulásnak, amelybe olyan váratlanul az év első negyedében belekerültünk, s ami még most is tart? Nem szeretnék csalódást okozni, s már az elején el szeretném mondani: nem tudom. Pontosabban: általános válaszem nincs. Mert életünk, sőt a világunk eseményeire legtöbbször nincs általános válasz. Vagy valaki általános választ adhat, hogy mi volt az értelme a háborúknak, a természeti katasztrófáknak, a baleseteknek? Általános elméleti választ aligha találunk. De találhatunk személyes választ. Arra talán megsejtjük a választ, hogy egy eseménynek, akár vírusos időszaknak a személyes életünkben milyen jó hozadéka, milyen értelme volt.

Szeptember elején egy temetésről alig hazaérkezve ismeretlen szám hívott. Az egészségügyi hivatal egyik kedves hangú munkatársa volt. Tudatta velem, hogy az egyik pap kollégámnál kimutatták a vírust. Ezért a következő két hétben ne hagyjam el a plébánia lakását. Mondanom sem kell, hogy hideg zuhanyként ért a hír. Csak jöttek és jöttek a kérdések: Mi lesz a holnapi kereszttelőkkel? Mi lesz a vasárnapi szentmisékkal? Mi lesz a templomunk búcsúünnepével? S végül megjelent a jól ismert kérdés: Mi ennek az értelme? Mikor ezeket a sorokat írom, a karanténidőszak egy hete már eltelt. Már lecsendesedtek bennem is, körülöttem is a dolgok. Megnyugodtam. Most

már higgadtabban újra látom azt az értelmet, azt a fényt, amit ez a ki nem számítható időszak hozott.

Ez az időszak hozott jót és rosszat egyaránt. De kétségkívül megingatta biztonságérzetünket. Mint amikor frissen felmosott folyosón kicsúszott lábunk alól a talaj, s mi kerestük, hirtelen mibe, kibe fogódzkodhatunk meg. Nem kellemes érzés ez, sőt nagyon veszélyes is lehet. De valljuk be, néha szükségünk van az ilyen megingásokra, hogy elgondolkozzunk, mibe és kibe kapaszkodhatunk.

Modern emberiségünk óriási lépéseket tett a tudomány, a technika és a gazdaság területén. Ez jól is van így. Mégis elég volt egy kis láthatatlan vírus, amely szembesített a valósággal: mindez nem elég erős, hogy megtartsa életünket. Ezek szerint ennél vannak fontosabb dolgok. De mik ezek? Röviden így fogalmaznám meg: a kapcsolataink. Azok a kapcsolatok, amelyeket éppen a mindennapi hajszában elhanyagoltunk, sőt engedtünk kihúlni, meghalni. Karantén idején vagy a tavaszi szükségállapotban talán egyértelmű lett ez. Mit jelent, ha valakinek családja van. Mit jelent, ha van egy szomszéd, aki megveszi legalább a kenyeret és a tejet. Mit jelent, ha valakinek eszébe jutok, és megkérdezi: Hogy vagy? Mit jelent egy jó közösséghez tartozni. Mit jelent, ha valakiben él egy másik kapcsolat is, amely Istenhez köt, aki régidők óta ezt üzeni: „Ne félj, mert veled vagyok!” (Iz 43,5). Nem az a baj, hogy sokat dolgozunk, hogy szeretnénk egy nagyobb lakást vagy egy jobb autót. Inkább az a baj, hogy a prioritásokat összekevertük. Sokszor nem is tudatosan, nem is akarva.

Azt hiszem, mindannyian várjuk a járványidőszak végét. Azért, ahogy mondjuk, hogy visszazökkenjünk a régi kerékvágásba. Én is várom már a végét. De ha minden úgy fog továbbmenni, mint előtte, akkor nem értettük meg ennek az időszaknak az üzenetét. Akkor tényleg nem volt értelme, mert mi nem adtunk neki értelmet. Minden krízis megingatja emberi létünket. Úgy érezzük, kihúzzák a talajt a lábunk alól. De ezekre a megingásokra szükségünk van, hogy elgondolkozzunk: Mi is tart meg engem? Mi a lényeges az életemben? Minek kellene elsőbbséget adni a mindennapokban?

Mi a koronajárvány értelme? Én csak azt kívánom, hogy Ön a családjá, a közössége és az élete számára megértse. Én is keresem az üzenetét magam, plébániám, egyházmegyém számára. Azért bízom benne, hogy későbbi életszakaszunkban úgy tekinthetünk vissza erre az időszakra, hogy

nem volt könnyű, de végül is egy kegyelmi idő volt, mert egy új, jó irányt adott életünknek, munkánk, kapcsolatainknak. Akkor majd elmondhatjuk: volt értelme! Ezért köszönjük, Urunk, életünk „koronás” időszakát is!

Horváth Csaba

A KERESZTELÉS

Bizonytalan léptekkel közelítette meg a templomot. Mintha már járt volna erre, pontosan itt, de az olyan régen lehetett, mintha egy másik életben lett volna. Abban sem volt biztos, hogy a templom ajtaja befele vagy kifele nyílik. Ezen egy pillanatig eltöprengett, aztán megnyomta a csengőt. A lelkész behívta. Őszülőfélben levő szakállas-bajuszos férfi volt, amolyan „cukrosmák” színű hajjal. Látszott, az idő kikezdte őt is, noha az örökkévalóságnak dolgozik. Mit tehetek önért? – kérdezte az asszonyt. Engedje meg, hogy bemutakozzam. Szigethy Nóra vagyok. A név teljesen ismeretlennek tűnt a papnak. Némán bólintott. Örvendek az ismeretségnek. Az asszony egy pillanatig várt. Nem tudta, hogyan is kezdje el a mondókáját, pedig idefele jövet már többféle variációt is kigondolt magában. Anyuka, menjen már el a paphoz, és intézze el, hogy Norbikát jövő hónapban megkereszteljék. Adok száz lejt, holnap intézze el – hallotta fülében Frici fia szavait, aki negyvennégy évesen végre talált magának egy lányt, és összeköltöztek. Igaz, nem házasodtak meg, de jobb, mint a semmi. Franciska nem az a nő, akiről Nóra mama álmodott. Ezért nem ritkák a szóváltások. Főleg most, hogy Norbert megszületett. Nagy öröm ez a családban. Végre nyugdíjas napjaiban lesz egy kicsi öröm is. Már nagyon aggódott, hogy Frici mikor fog megnősülni. De a férfinak eszé ágában sem volt elköteleződni. Minek az, mama? Nem kell nekem papír! Mivel több az? Egy papírral több lesz a fiókban. Franciskát egy céges összeíróval ismerte meg. Körülbelül a tizenkilencedik nő volt az életében. Ha bejön, bejön, ha nem, menjen Isten hírével. (Ebben az esetben nem vagyok biztos, hogy Isten nevét nagy „I”-vel kellene írni.) Keresztelőről volna szó, tiszteletes úr. Ör-

vendek. A gólyahír mindig jó hír – mosolygott a lelkész, aztán várakozva nézett az idős asszonyra, aki hibátlan dauerrel a hajában, élénkpiros rúzs-szal a száján kissé feszülten ült a széken. Akkor milyen nevet keressek? Szigethy. T-H-Y-nal kérem. Igen. Gondolta a lelkész. Nemesi felmenők. Már nem is lehet egyszerűen Szigeti valaki, mint a veszedelem, mondjuk. Nem találom. Mióta nem fizet egyházfenntartói járulékot? Harminc éve nem voltam a templomban. A lelkész egy pillanatig megtorpant. Az egy emberöltő, gondolta. Most, hogy kell valami az egyháztól, megtalálta a kilincset. Vajon mi nem tetszett, hogy harminc évig a templom felé sem nézett? Szigethy Nóra közömbösen bámult a semmibe. Mi nem tartjuk a vallást – bökte ki. „Nem tartjuk a vallást” – visszhangzott a lelkész fülében az oly sokszor hallott mondat. Értem. Akkor minek jött? – kérdezte gondolatban. Kell egy szertartás, és meg akarja fizetni a parádét. Biztos nagy csinnadrattás keresztelő lesz, akkora felvonulással, hogy ihaj, csuhaj, közben senkit nem érdekel, hogy miről szól a keresztesség. Ezt is megszokta. De nem tudott tenni semmit ellene. Vagy talán mégis? A szülők evangélikusok? – kérdezte végül hangosan. Igen. Vagyis a fiam, Fricike. Az élettársa, Franciska, ő nem, hanem ortodox. Nagyon jó – bólogatott a tiszteletes. Még össze sincsenek házasodva, ráadásul vegyes csapat, és megkereszteljük evangélikusnak. A nagymama pedig nyíltan bevallotta, nem tartják a vallást. Mire kellek én egyáltalán? Bohócnak? Értem. Miért nincsenek összeházasodva? – kérdezte végül, és leült a székre szemben Szigethy Nórával, akár egy vallatótiszt. Tudja, a fiam, Fricike... Frigyes mikor járt utoljára templomban? – hangzott a kemény kérdés. Nóra az emlékeiben keres-

gélt, aztán felderült az arca. Amikor megkonfirmált. Vagyis, amikor kikonfirmált, mert azóta be sem tette a lábát a templomba – foglalta össze a lelkész a rövid, de velős kórképet. Mama, ha veszel nekem egy versenybiciklit, megkonfirmálok! Ez a mondat most hirtelen eszébe jutott. Valóban meg is vette neki. Együtt mentek el hétfőn a sportüzletbe, és kétezer régi lejen megvették a görbe kormányos, zöld félversenybiciklit Fricike nagy örömeire. Nem házasodtak össze, tiszteletes úr, mert már nem divat. Nem divat? A fiam azt mondta, neki nem kell a papír. Ha működik a házasság, akkor így is boldogok lesznek, ha meg nem, akkor „széjjelmennek”. Az biztos, hogy „széjjel” – bólogatott a tiszteletes. Nem tagadhatja meg a keresztséget a pap – zárta össze ajkait Szigethy Nóra, akár a satu két pofája. Ha meg igen, megyek a reformátusokhoz, vagy... a baptistákhoz nem, az ortodoxoknál nagyon sokba kerül. Mi köze hozzá, hogy a Fricike nincs összeházasodva?! Azt csinál, amit akar az életével. Nem?! Vagy most már ebbe is beleszól az egyház?! Hol élünk, a középkorban?! A keresztszülők evangélikusok? – kérdezte tovább a lelkész, bár nem sok jóra számított. Sajnos, senki sincs a fiam részéről, aki evangélikus volna. Kik lesznek a keresztszülők? A fiam egyik jóbarátja. Magyar? Igen. Legalább – csúszott ki a száján a lelkésznek. És a többi? Az ortodox. Tetszik tudni, kedves Nóra, a dolgok úgy működnek, hogy előbb az ember megházasodik, azután gyermeket vállal, persze mindezt szeretetben, békeségben, és nem külön, kiszakadva az egyházból. Mert ez a dolgok rendje. Van egy lelki-szellemi örökségünk is. És Jézus szava. Ha fontos. Ebben az esetben. De tudom, nem tartják a vallást. Akkor menjünk tovább. A keresztszülőkkel mikor tudok találkozni? Hát, a keresztelőn! Ők majd kifizetik a szertartást, nálunk ez a szokás – válaszolta Nóra mama, és büszkén felemelte dauerolt lila hajkoronáját, ami az ablakon beverő napfényben olyanak tűnt, akár egy elvirágzott lila pitypang. Nálunk? Szokás? Csóválta a fejét a lelkész. Szerettem volna elbeszélgetni a keresztszülőkkel. A keresztségről. Mi a keresztség, miért is fontos ez, meg a hitvallásról, végül is az ő feladatuk lesz, hogy a gyermeket a keresztyén hitben neveljék. Dolgoznak – válaszolt röviden az asszony. Mindenki dolgozik, drága asszonyom, mindig is dolgoztak az emberek, csak akinek fontos volt, időt szakított, és eljött. Végül is arra van az embernek ideje, amire szakít. Jövő hónapban szeretné a fiam a keresztelelőt. Még parancsol is! – gondolta a lelkész magában. Mikor? A közepén. Rápillantott a naptárra.

Rendben. Mi a gyermek neve? Szigethy Norberth. TH-val. Én húsz éve szolgálom itt, de még egy Jánost, Józsefet vagy Istvánt nem kereszteltem. Ez a Norbert, TH-val, ez mindent visz. Sóhajtott keserűen. Felírta az adatokat, és várt. Mennyivel tartozom, tiszteletes úr? Harminc év egyházadóval. Egyelőre. A keresztelest a keresztszülők fizetik majd utólag. Megkönnyebbülten sóhajtott. Sikert! Mégiscsak megkereszteli a Norbikát. Nincs nálam annyi pénz, tiszteletes úr. Holnap bejövök, és kifizetem. Mama, az egy vagyon! Kész rablás ez az egyház is! – üvöltött Fricike, amikor Szigethy Nóra beszámolt nagy büszkén, hogy elintézte a papocskával a keresztelelőt. És mennyit kért? Nem kell fizetni semmit, majd a keresztszülők rendezik. Hát nem ingyenes? Mit kell kifizetni, a vizet? Már azért is pénzt kér az egyház, hogy a gyerek fejét egy kicsit megvizesítik?! Nem akarta tovább hallgatni Fricike háborgását, így inkább visszavonult a szobájába. Bekapcsolta a tévét. A színes képernyőn éppen egy kibeszélőshow volt. Elmerült afelszínes csevegésben, néha elmosolyodott. Éjszaka nyugtalanul aludt. A tiszteletes álmodott. Nagy vörös szemei voltak álmában. Ki nevelte ezt a gyermeket?! Nem maga?! De igen. És miért nem fogta meg a kezét, hogy jöjjön templomba? Nem akart. Nem akart, mert maga és a férje sem jártak. A férjem párttag volt. Akkoriban... Akkoriban is jártak az emberek templomba, még többen is, mint most! Hisz maga Jézus Krisztusban?! A magunk módján hiszünk. Mi az, hogy a magunk módján?! Olvassa a Bibliát?! Nem, nem olvassa senki a házban. Nem is tudom, van-e. Van! Frigyes kapott a konfirmációra, és tudja mit írtam bele? „A reád bízott drága kincset őrizd meg!” Hát mondhatom, szépen megőrizték! Felriadt álmából. Ivott egy korty vizet. Aztán megpróbált visszaaludni. Hol rontottam el? Az én fiam. Mindent megadtam neki. Két hét telt el. Aztán eljött a vasárnap. Május volt. Verőfényes, napsütéses vasárnap. Fricike unott sóhajttal bámulta a feszületet. Meddig fog ez tartani? Remélem, egy órán belül végzünk. Megszólalt az orgona, és a közének elkezdődött. Némán, összeszorított szájjal meredt a padra, mint anyja a lelkészi hivatalban. Nem tudok énekelni, nincs hangom – nyugtatta önmagát. Majd a keresztelelőn a magyar nótát, meg az „éljen sokáig”-ot... azt majd teli torokból. Ott legalább nem lát senki. A prédikáció teljesen kiesett emlékezetéből. Csak azon vette észre magát, hogy mindenki mozgolódik, és Franciska már hozza a keresztszülőkkel a gyermeket. „Krisztus Urunk nagy irgalmáról, szeretetéről tanúskodik a

kereszttség, általa Isten gyermekeivé és egyháza tagjává tesz minket...” Vajon megérkezett a hidegtál? – tűnődött magában Szigethy Nóra. És a levest be kell főzzem. A torta, csak nehogy megrogyganyjon, mert mit szólnak a vendégek?! „Üdvözítő szeretetével a gyermekeket is magához öleli, hogy egy se vesszen el...” Milyen ferdén áll ennek a papnak az a nyálazója a nyakán. Hát nem tudta egy kicsit megigazítani, hogy elegánsabb legyen?! Korpás a haja, meg hadar is egy kicsit. „Most pedig hallgassátok meg azokat az ígéket, amelyek által a mi Urunk, Jézus Krisztus a kereszttség szentségét rendelte...” Fricike felnézett a plafonra. Mikor lesz már vége?! Még jön egy prédikáció? Mama, miért nem mondtad, hogy fogja rövidebbre a pap?! Tegyük vallást hitünkéről. „Hiszek egy Istenben...” Szigethy Nóra megbor-zongott. Eszébe jutott a rémálma. Maguk hisznek egyáltalán Jézus Krisztusban?! Mire ő azt válaszolta álmában, hogy a „magunk módján”. Nem jutottak a Hiszekegy szavai eszébe. Pedig tudta. Valamikor. Az öreg pap a konfirmáción tőle az első hitágazatot – vagy minek mondják – kérdezte. Akkor tudta. Most már nem. Zavartan tekintett körbe. „Akarjátok-e, hogy ez a gyermek a kereszt-ség szentségében részesüljön?” Fricike üveges szemmel nézett a papra. A lelkész folytatta a mondatot, majd a végén hozzátette. Feleljétek: akarjuk. Akarjuk – pusmogta Fricike. Franciska bólintott, hogy „da”. Jaj, mennyit kérdezősködik ez a pap! Fogja már a vizet, és keresztelje meg, és menjünk már! Még a zenészekkel is kell hogy beszél-jek. Mi legyen a gyermek neve? Na végre! Ezzel kellett volna kezdeni, nem annyit itt hablatyolni! – gondolta Fricike. Norbert – mondta a kereszt-mama, aki három órát ült a sminkben, hogy tükörsimára vakolják az arcát. „Megkeresztellek téged az Atyának, Fiúnak, és Szentlélek Istennek

nevében.” Jaj, nehogy a fülébe menjen a víz! Vizes lesz a pólya! – lépett kicsit határozottabban a kelleténél Nóra mama a keresztelőmedence felé, és már nyújtotta is a keresztmamának a kendőt, hogy hamar-hamar törölje meg a gyermek fejét. Na, mehetünk! – sóhajtott fel Fricike. Kérem a szülőket, térdeljenek az oltár elé! Mííí? Még nincs vége?! Mit akar még?! Jaj, még mi is le kell hogy térdeljünk! Még egy vége-hossza nincs imádság... – háborgott Fricike. Franciska széles mosollyal térdelt az oltár elé. Neki tetszik ez a magyar templom. Nem sokat ért az egészből, de van orgona, és nagyon szereti az orgonamuzsikát. „Az Úr meg-őríz téged minden bajtól, megőrzi életedet. Meg-őríz az Úr jártodban-keltedben, most és mindenkor. Ámen.” Kerüljétek meg az oltárt! Még azt is! Itt megint kell tenni a perselybe? Nincs nálam, csak egy ötvenes. Mindegy. Legyen boldog a pap! Szélesen mosolygott Fricike is, mikor kibukkan-tak az oltár másik oldalán, mintha ő szülte volna a gyermeket. A keresztelési ének felcsendült. A szeme már a nyitott ajtón volt. Csak testben volt már a templomban. Az irodában a keresztyszülők türelmetlenül toporogtak. A lelkész levette a kabátot. Elhoztuk a keresztlevél-másolatot, ahogy kérte. Norberth. Th-val. Szigethy, az is Th-val. Megírta a nyugtát. Az ablakból figyelte, milyen felszabadult a társaság. Eleget tettek a kötelessé-geiknek, most már minden rendben van, megvet-tük a jegyet a mennyországba. Vajon milyen egy-háztag lesz ebből a gyermekből? Egyháztag? Ke-resztyén? Végighazudták a szertartást, a válaszo-kat. Vezet ez valahová? Lesz-e ennek értelme? A következő vasárnap a szentbeszéd alatt a hátsó padsorban mintha egy lila hajú asszonyt látott volna. Akár egy el nem fújt pitypang, olyan volt a frizurája. De lehet, hogy csak képzelődött.

Matekovits Mihály

EMLÉKEIMBŐL

VIRTUÁLIS SÉTA AZ ARADI VESZTŐHELYEN (2.)

Előző írásomban az aradi 13 vértanú kivégzésének 100 éves évfordulójáról, a Vesztyhelyen lezajlott rendezvényekről írtam, elsősorban Pintér Lajos írásos és nekem elmondott szóbeli emlékezéseire alapozva. Ez alkalommal másik két kerek évfordulóról számolok be, de most már sokkal szubjektívebben, hiszen mindkét esetben ott voltam. Ezért a tényszerű adatok mellett felsorolok néhány olyan eseményt is, amelyeket saját benyomásaim vagy tapasztalataim alapján kívánok megosztani.

Az 1949. október 6-i román–magyar–szovjet megemlékezéseket követő években ilyen nagyméretű ünnepségre nem került sor. Az évfordulók napján az aradi magyarok virágokkal mentek ki a Maros közelébe az emlékműhöz. Ezt a hatóságok nem tiltották, de nem is vettek részt az eseményben. 1970-től kezdődően a Magyar Népköztársaság bukaresti Nagykövetsége a közönségnek előre be nem jelentett időpontban elhelyezett egy-egy koszorút. A követséget ilyenkor valamelyik attasé képviselte. Beszéd vagy himnusz nem volt, az egész csupán öt-tíz percre tartott. Lassan rászoktak az aradiak, hogy száznál is többen reggel óta várják a küldöttséget, majd a koszorú (vagy koszorúk) elhelyezése után egy órán belül eltűnt minden szalag – szinte tolongtak az emberek, hogy egy pár centiméter piros-fehér-zöld darabkát hazavigyenek. Ez nagyon sok embernek a lelke mélyén hiánypótló cselekedet volt.

1974. október 6. – a tábornokok kivégzésének 125. évfordulóját már nem lehetett a nyilvánosság kizárásával elintézni. A protokolláris egyeztetések után a két ország kulturális miniszterei koszorúztak, rövid beszédben a szabadság szeretetéről és a megbonthatatlan román–magyar barátságról szoltak, az „örök” szovjet barátság (román kérésre) itt már nem került szóba. Ekkor rendeztek állami temetést a még fellelhető csontokból az emlékmű dombjának hátsó részén egy közös sírba, és bár csak 11 kivégzett, Romániában maradt tábornok csontjait helyezték el, a márványtáblára felkerült mind a 13 név. A magyar kormányt Orbán László¹

kulturális miniszter képviselte (ebben az időben Fock Jenő volt a miniszterelnök), míg a román kormányküldöttséget Dumitru Popescu², a Szocialista Nevelés és Kulturális Tanács elnöke vezette (ebben az időben Manea Mănescu volt Románia miniszterelnöke). A két himnuszt, a beszédeket és a koszorúzást követően az aradi Kultúrpalotában ünnepi műsor volt, melynek során Bessenyei Ferenc, Kossuth-díjas színművész, Ungvári László és Keres Emil is fellépett Illyés Gyula *Fáklyaláng* című drámájának néhány részletében.

Személyes emlékezés: ekkor én az aradi, három tannyelvű 1-es számú Általános Iskola aligazgatója voltam. Iskolánknak 30 pionírral kellett jelen lennie a Vesztyhelyen, de előre megadták, hogy 15 román és 15 magyar gyermek. Őket én (ajánlkoztam, hogy ne fáradjanak a román kollégák) kísérttem el öt magyar pedagógussal együtt. A kultúrpalotai ünnepi rendezvényre iskolánk 2 meghívót kapott, avval a szóbeli utasítással, hogy mindkét pedagógus román nemzetiségű legyen. Iskolánk igazgatója, Grănescu Elena³ úgy érezte, hogy ő szégyellne elmenni, ha én (a magyar aligazgató) nem kaptam meghívót. Mivel a helyre szóló meghívón nem volt név, az ő vállalt felelősségére, iskolánkat én képviseltem, társaságomban későbbi feleségemmel, akinek akkor már udvaroltam. A teremben ülő románok bizony nagyon unták az általuk nem értett Kossuth-dramát.

Ma sem felejttem el azt a kellemetlen epizódot, hogy az idős Franyó Zoltán⁴ költőt nem engedték be a megbízott felvigyázók a Kultúrpalotába, mert nem volt meghívója. Hangos tiltakozása gyanús volt – a Városházáig kísérték, nehogy a hivatalos küldöttségek meghallják.

Még egy személyes emlék: a rendezvény előtt egy héttel a megyei Pionírtanáctól azt az ajánlást kaptuk, hogy a meglévő szabadság szellemében, a jövőben avassunk pionírokat a Vesztyhelyen. Egy évvel később, 1975 szeptemberében ezt visszavonták azzal az indokkal, hogy a harmadikos gyermekeknek messze lenne átkelni a hídon a Maros másik oldalára. A nyolcvanas évek köze-

pén átiratban tiltotta meg a megyei pártelőjáróság, hogy bármilyen rendezvényt szervezzünk a vár környékén (mert „fontos katonai objektum”).

Az aradi vértanúk kivégzésének 150. évfordulója (1999. október 6.) különös körülmények között zajlott. Előtte 6 nappal, október 1-jén kormányrendelettel sikerült 74 évi „fogság” után kihozni a várból a Szabadság-szobor 5 bronzalakját és elhelyezni a minorita palota hátsó udvarában az előre elkészített helyen, hogy ott maradjon a felállításig. Erről már sokan és sok helyen írtak, én majd a következő részben néhány, általam látott vagy tapasztalt háttér-információt teszek közzé.

Puskel Péter

NYOLCVAN ÉVE, ILYENTÁJT DÉL-ERDÉLYI HÉTKÖZNAPOK

Ha az átlagpolgár arra kíváncsi, miként fogadta Arad vegyes ajkú lakossága, magyarok, románok, zsidók, svábok és szerbek, az Erdély északi részét Magyarországhoz (vissza)csatoló II. bécsi döntést (román történészek szerint a diktátumot), akkor főként a legkevésbé hiteles forráshoz, az oral historyhoz fordulhat. Ennek viszont már roppant kevés szemtanúja él még a városban.

A korabeli magyar lapok az egyre keményebb cenzúra miatt igencsak „szőrmentén” utaltak az eseményre. A helyi lakosság reakcióját szinte teljesen mellőzték, noha a döntést megelőző, augusztus közepén lezajlott egyhetes szörényvári (Turnu Severin) tárgyalásokról riportszerűen naponta részletesen beszámoltak.

Nos, a területátengedés és a lakosságcsere kérdésében a román és a magyar küldöttség Szörényváron nem jutott dűlőre. Ezt követően Bécsben született meg a döntés Magyarország javára.

Arad kívül maradt a mintegy 42.000 km²-es vissza-csatolt országrészen. Az események visszhangja, pontosabban lecsapódása ellenben a hétköznapi élet minden területén érződött.

A háború előszele végigsöpört a városon.

Nyolcvan éve, ilyentájt az aradiak izgalommal vegyes kíváncsisággal figyelték és élték át a történeteket.

Most vagy soha címmel a Știrea helyi román lap határozott állást foglalt a csernovici egyetem

Megjegyzések:

¹Orbán László (1912–1978) jogász, kommunista politikus, 1974 júniusa és 1976 júliusa között Magyarország kulturális minisztere

²Dumitru Popescu (sz. 1928), a Wikipédia szerint 92 évesen ma is Bukarestben él. Kommunista író, politikus. Sokak szerint ő volt 30 éven át Nicolae Ceaușescu egyik rossz szeleme. Sugallatára a román diktátor Napóleonhoz, Lincolnhoz és más történelmi nagyságokhoz hasonlította magát.

³Grănescu Elena aradi szerb és magyar szülők gyermeke, 1968 és 1980 között az aradi 1-es számú Általános Iskola igazgatója. 1981-ben az Egyesült Államokba emigrál, jelenleg New-Yorkban él.

⁴Franyó Zoltán (1887–1978) Herder-díjas író, műfordító. Munkásságának egy jelentős része Aradhoz fűződik.

tanárok lakáshelyzetének megoldására is voltak épkezláb javaslatai.

Másodrendűnek tűnik az egyetlen apró siker: Nagyváradról az ítélőtáblát sikerült Aradra hozni.

A másik fontos kérdés az elcsatolt Észak-Erdélyből a román fennhatóság alatt maradt Dél-Erdélyben menedéket kereső menekültek befogadása és állampolgársági optálása volt. Az idősebb helybéliek már tisztában voltak ennek az eljárásnak minden csínjával, főleg a buktatójával, hiszen a helyzet nagyon hasonlított a Trianon utáni lakosságmigrációra. Erről pontos tájékoztatást közöltek a helyi lapok. Újdonság a korábbiakkal szemben annak a meghatározása volt, hogy kire terjed ki a családfő optálása.

Az aradi magyarság azonban tisztában volt azzal, hogy erősödni fog a „másodrangú” állampolgári státuszuk. Különösen azt követően, hogy 1940. augusztus 6-án a helyi rendőrség elrendelte, hogy tilos magyar nyelvű rádióműsört hallgatni. Aztán a készülékek beszolgáltatására is sor került.

A vagyonától megfosztott zsidóság helyzete még kilátástalanabbnak tűnt.

II. Károly lemondását követően (1940. szeptember 6.) fia, I. Mihály került a trónra, a kormány vezetését Antonescu marsall vette át. Szeptember 13-án, a korábbi intézkedések mellett a zsidó ügyvédek kizárták a kamarából.

A kormányfő a nők társadalmi elhivatottságáról is igen negatívan nyilatkozott. Kiáltványában leszögezte, hogy a „román nő nem lehet más, csak asszony, anya és nagyszülő.”

Közben megkezdődött az új tanév. A Katolikus Főgimnáziumban a minorita egyház képviselője mellett Fischer Aladár igazgató, a Zárdában dr. Lakatos Ottó minorita rendházfőnök mondott ünnepi beszédet. Mindkét tanintézetben erőteljesen csökkent a diákok száma.

A magyarság ügyeit a helyi magyar Népközség karolta fel. A magyarságra nehezedő egyre nagyobb nyomás, a háború egyre erősödő előszele ellenére, a Népközség egyik legkövetkezetesebb kezdeményezése a Magyar Művészetért sorozat volt. Hajós Imre festőművész hetente publikálta művészettörténeti sorozatát, és Soós István

szobrász, valamint Beleznay István festő közreműködésével, mintegy 70 érdeklődővel beindult a képzőművészeti tanfolyam is. Ezt nyugodtan tekinthetjük a mai Művészeti Népiskola elődjének.

A Kulcsár Kálmán főszerkesztő és Major Béla felelős szerkesztő irányításával megjelenő *Hírlap* (korábban *Erdélyi*, majd *Aradi Hírlap*) egyik érdekes cikkéről mégis szólnom kell. A névtelen szerző írásának címe a békeidőket idézi: **Így élünk majd 1965-ben**, vizionálja a szerző, és kiterít szerinte amerikai forrásokból merített jóslataira. Ezek szerint infravörös sugarakkal történik majd a lakásfűtés, a konyhai munka hihetetlenül gyors és egyszerű lesz. Talán kettőt említenék meg a futurista gondolatok közül: a háziasszony főzéskor szénből készült harisnyát és üvegből szőtt (!) ruhát fog viselni.

A fentiekkel kapcsolatban minden kommentár fölösleges.

Aradon a hatóság mindent elkövetett, hogy a lakosság a lehető legkevesebbet tudjon meg arról, mi történik Észak-Erdélyben, inkább a besszarábi, bukovinai eseményekre koncentrált. A sajtó, az erőteljes cenzúra azt a látszatot próbálta kelteni, hogy itt, a déli részeken nyugalom van, és a drágaság, valamint a napról napra növekvő infláció, no meg a London bombázásáról érkező hírek ellenére, minden a megszokott mederben folyik. Az ezzel ellentétes híreket este a nyomdában kivágta a cenzúra. Aztán október végén egész Dél-Erdélyben hatóságilag betiltották a magyar nyelvű sajtót, kiadványokat. És ezzel a drasztikus és antidemokratikus intézkedéssel lezárták a kérdést.

Az ezt követő háborús években a város magyarsága nem olvashatott anyanyelvén a történelmi jelentőségű eseményekről, a fronton történetekről, a zsidóság elleni intézkedésekről.

Az egyetlen „kivétel” 1944. szeptember 13. és 22. között volt, amikor a várost nyolc és fél napra elfoglalták az ellentámadásba lendülő magyar katonai alakulatok. Ekkoriban (szeptember 20–22.) jelent meg az *Aradi Híradó* c. lap három száma.

Nyolcvan éve, ilyentájt még rémálmodban se gondolták a jámbor aradiak, hogy mit hoz a jövő.

VÉNASSZONYOK NYARA

A ház mögött volt a kidőlt fa, mögötte az erdő, előtte a mocsár, és körülöttünk pompázott az ősz, valahol északon, talán Wisconsinban. Különösen hosszú és meleg ősz volt azon az első amerikai őszön.

Álltam a ház előtt, a fiúk vadásztak, és mert a nap sugarai a diófára estek, odamentem, ráültem. Hatalmas nagy fa lehetett egykor. Ágai már nem voltak, rég eltűzeltük őket, csak a hatalmas törzse maradt mára. Útközben gyűjtöttem galagonyalevelet meg cickafarkot. Aztán csak ültem, és lestem a lemenő napot. Olyan történelem előtti békés, mély csend volt, hogy mindenről elfeledkeztem.

Észre sem vettem, amikor az erdőből előjött, és leült a rönk másik végére. Én dudorásztam is, talán azt, hogy „Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok...” Csak arra lettem figyelmes, hogy egy doronggal ütemesen veri a fát, és a ritmus egyre élénkebb. Aztán valami fura torokhanggal énekelni kezd. Én elhallgattam, őt hallgattam, majd a kezemmel a fán én is verni kezdtem a ritmust. Előbb csak nézett, énekelt és dobolt, majd egyre közelebb húzódott.

Őszes volt a haja, mint nekem, de neki hosszú copfban lógott a füle mellett, az én hajam kontyba szorítva. Nézte a növényeimet, aztán egészen közel jött, átrőfölte őket, és közben magyarázott. Egy szót sem értettem. Aztán rámutatott a hajamra, megcsóválta a fejét. Ezt megértettem, csodálkozik a frizurámon, ami se modern, se csábos nem volt, olyan öreganyám korabeli. Kivettem a tűket, csatokkat. A hajam leomlott. Gyorsan mögém állt, ügyesen, minden eszköz nélkül, csak az ujjával gereblyélte, és szépen befonta két copfba, mint az övét.

Régi emlékek suhantak át az erdőn, gyermekkorom, amikor anyám reggelente iskola előtt megfésült. Mindig hosszú hajam volt, és még a liciben is be kellett fonni. Jó érzés volt, újra gyermek lettem...

De balról megrezzent az erdő, a fiúk jöttek, nem is jöttek, egyenesen csörtettek.

Az indián nő szinte megijedt, megmerevedett egy pillanatra. Aztán megfogta a kezem, a két keze közé fogta, a szemembe nézett, és mondott valamit. Én csak a frizurámra gondoltam, és köszönetet motyogtam.

Közben nagy dérrrel-dúrral a tisztásra ugrott a fiam, egy nyulat lebegtetett. Nevetve nézett rám a sikeres vadászat örömeivel, és csak annyit kértett:

– Te meg hogy nézel ki? És mi van a vacsorával, még nem is raktad meg a tüzet?

Erről egészen megfeledkeztem. A rostélyosnak való hús benn volt a házban, előkészítettem, de a naplemente, majd ez a furcsa barátság kiverte a fejemből. Mondani akartam, hogy vendégem volt, de ahogy lassan hátrafordultam, már nem láttam senkit sem az esti félhomályban. Úgy tűnt el, ahogy jött, még egy ág sem reccsent, amerre járt.

Aztán meggyújtottuk a tüzet, elkészült a vacsora is, és most már nem a napba bámultam, hanem a hamvadó tűz paraszába. Azon gondolkodtam, vajon igaz volt-e ez a találkozás, vagy csak álmodtam.

De aztán megszólalt a férjem is:

– Most olyan a hajad, mint gyerekkorodban, mindig copffal jártál iskolába!!!

Hát igen, akkor tényleg találkoztunk!

Útban hazafele kérdeztem a férjem, miért nem látogatunk meg egyszer egy indián rezervátumot. Mert eddig csak egy indiánt láttam, a Niagaránál, az is rézből volt. De csak legyintett, azt mondta, nem érdemes, azok részek vagy drogosok, tolakodóak, és csak koldulnak. De megemlítette, hogy nem messze a mi hétvégi házunktól lakik egy ismerőse, talán indián, majd elvisz hozzá. Az is kiderült, hogy a mi aprócska erdőnk a papírgyár és az indián rezervátum erdői közé ékelődik.

Gyakran jártunk ki hétvégeken, mindig vártam a csodát, hogy ez a találkozás még megismétlődik, de soha többé nem láttam az asszonyt. Viszont egy őszi vadászatkor egy tucat indiánt láthattam, az ő térfelükön, csatárláncban vadásztak. Nem voltak tolldíszeik, farmerben és baseballsapkában voltak, csak a csizmájuk volt nagyon-nagyon puha bőr. Talán ez volt a valódi moka-szin. Bár tucatnyian lehettek, még egy ág sem roppant a talpuk alatt, levél sem zizzent, meg sem hallatszott a mozgásuk. Viszont hollófekete hajuk lobogott utánuk a szélben, és fekete szemük különösen szikrázott a fényben.

Ilyen volt az első vénasszonyok nyara Amerikában. Vagy indián nyár, ahogy itt neveznék.

Dr. Markovity Radmila

KI VAGYOK ÉN, ÉS KI VAGY TE?

A MEGTÖRTÉNTET NEM LEHET MEG NEM TÖRTÉNTTÉ TENNI. (PLAUTUS)

Egy csendes faluban növekedtem négyéves koromtól kezdve. Az anyám, amikor megözvegyült, férjhez ment másodszor is. Nevelőapám olyan volt hozzám, mintha az édesapám lett volna. A családjában, amelyből származott, mindenki jóra való emberként élte az életét, csöndesek, szorgalmasak és becsületesek voltak. Nehezen fogadtam el a nevelőapámat, aki azonban türelmével, szeretetével levett a lábamról.

Falusi vert falú házban éltünk, ahol természetesen padló sem volt a szobában, úgy mázolta az anyám időnként folyékony állagú sárral, vagy felloccsolta, és felsöprögetett. Arról ne is beszéljek, hogy villanylámpák égtek volna az utcákon, hiszen a szobában is petróleumlámpákkal világítottunk. Ha este vécére kellett menni, és nem világított az égi lámpás a kicsi kis mécseseivel, akkor koromsötétben botorkálva juthattunk el a háztól távol eső úgynevezett kinti vécéhez, populárisan árnyékszékhez. Kicsi koromtól ebben cseperedtem, nekem ez természetes volt.

Egyszer elkezdtem nagyon félelmetes álmokat látni. Már rettegtem elaludni, nem tudhattam, milyen eseményekkel kell küzdenem, amíg alszom. Néha úgy láttam, az egész szobát belepte a pókháló, amin vastagon állt a por, és bármelyik pillanatban lezuhanhatott volna, máskor disznóvágásról álmodtam, rengeteg vér volt mindenfelé, és a disznó helyett nevelőapám feküdt vérbe fagyva. Nappal azután nem gondolkodtam az álmaimon.

Ha felébredtem éjszaka, a sötétben megkerestem a kancsót, ami mindig az asztal közepén állt, öntöttem a pohárba vizet, néha-néha mellé is, de eloltottam a szomjamat, és addigra a szemem is hozzászokott a feketeségbe burkolt helyiségekhez. Lefeküdtem. Ha éppen vécézni kellett, akkor is kimentem éjszaka, hiszen csukott szemmel is ismertem a járást. Volt egy hatalmas nagy kutánk, az elkísért meg visszakisért, így igazán nem volt problémám.

Az anyám előrehaladott állapotban volt a leendő öcsémmel. Hat hónapos terhesen jól viselte a terhességgel járó tüneteket. Az élet ment rendesen a maga útján. Ha az anyám, aki elég kardos asszony volt, valamiért kiabált a nevelőapámra, az megfogta a kezem, és így szólt: „Gyere, Mun-

curkó, megyünk sétálni egyet.” Volt, amikor felment a padlásra a galambjaihoz, és nem szólt egy szót sem. Ilyenkor az anyám mérgesen kiáltotta: „Pista, szólj már vissza! Veled veszekedni sem lehet?!” Ebben bizony igaza volt az anyámnak. Mással sem veszekedett ő soha.

Egy éjszaka arra ébredtek fel, hogy a szemben levő Ifjúsági Otthonban törik be az ablakokat, rettenetes láрма hallatszik. Mivel azzal volt megbízva az apus, hogy felügyeljen a fiatalokra, nehogy randalírozás legyen, úgy érezte, kötelessége megnézni, mi történik. Felkelt, felöltözött, kiment, és az első ifjúnak csak ennyit mondott: „Gyerekek, menjetek haza, mert a kárt, amit tesztek, valakinek ki kell fizetnie.”

Megfordult, s jött volna haza, de sajnos rossz ifjúhoz beszélt, mert az már előbb veszekedett egy lány miatt egy másikkal, a kétélű tört így a nevelőapám nyakába vágta, amint elfordult, nem az üldözött fiút ölte meg.

Nevelőapám kihúzta a tört, visszajött, az ablakon kopogott az anyámnak. Utolsó szava az volt: doktort. Az anyám kiugrott az ablakon, vezette volna a közelben lakó orvoshoz, de nevelőapám összeesett, és mire az orvossal visszaértek, meghalt. Az anyám hálóinget tetőtől talpig vérrel volt átitatva, a nevelőapám vérével. Hazasietett, felkeltett engem, és amikor megláttam, hogy néz ki, rettenetes félelem lett úrrá rajtam, kerestem a nevelőapámat. „Ne kérdezz semmit! Gyere gyorsan!”

Húzott maga után a sötét utcákon keresztül. Hallottam visszafojtott sírását, néha egy pillanatra megállt, biztos levegőt venni. Sűrűn hátranézett, követ-e bennünket valaki, de nem jött senki sem. Amikor eljutottunk nevelőnagymamám házáig, addigra én is kifáradtam, és reszkettem a félelemtől. Valami furcsa érzés vett hatalmába. Olyan, amilyent még sohasem éreztem addig. Az utcákon az út menti fák mintha minket akartak volna elkapni, a sötétség sem olyan volt, mint máskor, rám nehezedett, mintha meg akart volna fojtani. Én mindinkább bújtam az anyám testéhez, tőle vártam a segítséget, de ő szegénykém nem tudhatta, mi jár az én fejemben, hiszen fogta a kezem, és rohantunk előre. Ma is csodálom, hogy a fájdalom hogy nem törte össze.

A nagymamám házában rettenetes volt a látvány. Nem üvöltött senki, csak fehérek voltak mindannyian, mint a fal, halkan zokogtak, és a levegőben ott rezgett a fájdalom, a bennem levő zavarodott gondolatokkal, félelemmel összefonva.

Másnap már tudtam, felfogtam mindent.

Kettesben maradtunk az anyámmal, és én, aki csak egyedül szerettem aludni, kértem, engedjen maga mellé. Többé nem mentem ki sötétben a vécére, még a szobában sem mentem el a kancsóig. Inkább túrtam reggelig. De nem mozdultam az anyám mellől.

Amikor megszületett a kistestvérem, nagymamámhoz bújtam. Amikor az anyám hazajött, szerencsére égett a lámpa, az öcsi miatt.

Azóta soha nem mertem sötét szobában aludni, még ma sem. Annyi világosságra van szükségem,

hogy a szobában levő tárgyakat lássam. Úgy érzem, ha becsuknának egy helyiségbe, ahol semmit sem látnék, félelmemben megzavarodnék.

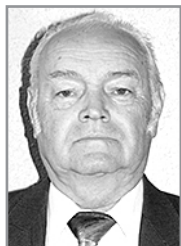
Azt mondják, ha tudja az ember a fóbia okát, akkor az megszűnik. Lehet, hogy másnál igen, de nálam ez sajnos nem működik.

Nappal határozott, magabiztos vagyok, az ismerőseim szerint önálló és talpraesett, pedig sokszor hiányzik valaki, akire támaszkodhatnék, de minden problémával szembeszállok, és sikerrel vagy kevesebb eredménnyel, de eddig megálltam a helyemet... csak éjszaka ne lenne.

Tulajdonképpen két énem van: az egyik bátor, határozott, a másik félős, aki retteg a sötétől. Vagy inkább attól, hogy mit rejteget az éj leple.

Egészség

Dr. Vajda Sándor

A VÍZ MINT GYÓGYSZER

A víz gyógyászati jelentősége évezredek óta ismert: a régi görögök, de különösen a rómaiak nagy vízbarátok voltak. A középkorban viszont kifejezetten bizalmatlansággal tekintettek a vízre, és senkit sem bátorítottak a fürdőzésre, majd a 18. század közepe tájától a vízben való elmerülést ismét kedvezőnek ítélték, és kialakult a hidroterápia, valamint a balneoterápia. A két kifejezés nem szinonima, a kettő közötti különbség a felhasznált víz minőségéből ered. A balneoterápia egy latin szóból, a balneumból (fürdő) ered, s a gyógyvízzel végzett terápiákat jelenti. A hidroterápia a görög hydros (víz) szóból származik. Az utóbbi azoknak a kezeléseknak összességét jelenti, amelyeknél a víz hőhatását vagy mechanikai tulajdonságait (például masszírozó hatását) használják gyógyításra vagy a betegség megelőzésére. A mai hidroterápia elméleti és tudományos megalapozója Wilhelm Winternitz orvos és természetgyógyász, aki 1889-től a Bécsi Egyetem hidroterápia tanszékének professzora volt, de ennek a kezelési eljárásnak magyar vonatkozása is van, ugyanis a súlyfürdőt Moll Károly doktornak köszönhetjük.

A vízgyógyászat (hidroterápia) része az alternatív és fizioterápiás kezeléseknak, melyek a csapvíz által nyújtott fájdalomcsillapító és terápiás hatást használják fel. Legfőbb hatástényezői közé tartozik a hőfok, a hidrosztatikus nyomás, a vérkeringést befolyásoló hatás, a felhajtóerő. A hidroterápiás kezelések csaknem minden szerv működésére kihatnak, változik a szív működés, a vérnyomás, a gyomornedv-, epe- és vizeletkiválasztás, de hatással van az izmok és az idegrendszer állapotára is.

A víz hőfokok szerint megkülönböztetünk hideg (28 °C alatt), hűvös (28-31 °C), közömbös (34-35 °C), meleg (36-39 °C) és forró (40 °C feletti) vizű fürdőket. A meleg vizes kezelésekkal az erek kitágulását, míg a hideg hatására azok összehúzóását érhetjük el, és ennek az érreakciónak nagy szerepe van a gyógyításban, de alkalmazása csak orvosi utasításra történhet. A hideg fürdők javallatai közé tartozik a lázcsillapítás, különböző alhasi gyulladások csökkentése, némely medencei izmok erősítése (például inkontinencia esetében). A meleg fürdők legfőképp fájdalomcsillapító,

izomlazító, görcsoldó, vérnyomáscsökkentő hatással rendelkeznek.

A fürdőkezelések másik osztályozása: teljes fürdő (ha a beteg nyakig a vízbe merül), félfürdő (amikor a víz csak a köldök vonaláig ér), ülőfürdőnél az alhas és részben az alsó végtagok kerülnek víz alá. Ismert még az örvényfürdő (nagyméretű kádban irányított vízsugarakkal hatnak a kívánt területre, ahol izomtónust fokoz, frissít), légbuborékfürdő/pezsgőfürdő (legfőképp a bőr felső rétegét stimulálja, frissítő hatású), szénsavas fürdő (anyagcsere-javító hatású), súlyfürdő (többféle mozgásszervrendszeri bántalomra alkalmazható), galvánfürdő, amely az elektro- és hidroterápia kombinációja (keringésfokozó, gyulladáscsökkentő, lazító hatású). A fürdőkezeléseknél a kívánt hatások elérése érdekében ásványi anyagokat (fürdősók, gyógyszerek), valamint gyógynövényeket vagy azokból készült kivonatot is alkalmaznak. Az ülőfürdő háromféle lehet: hideg, amely csökkenti a has és medence szerveinek gyulladását, serkenti a bélműködést, hőmérséklete 20-25 °C, időtartama 1-2 perc; közömbös vagy meleg, amely csökkenti a fájdalmat, elősegíti az ödémák felszívódását, hőmérséklete 36-38 °C, teljes időtartama 20 perc; forró ülőfürdő, amely csökkenti a belek izomzatának görcseit, hőmérséklete akár 42 °C is lehet, teljes időtartama 5-10 perc. A hidroterápiában sikerrel alkalmaznak különböző gyógyfüveket, köztük az apróbojtorjánt, a cickafarkot, a csalánt, diófalevelet, fekete nadálytőt, kakukkfűvet, kamillát, korpafűt, körömvirágot, martilaput, orbáncfűvet, papsajtmályvát stb.

A vízgyógyászatban sikerrel alkalmazzák a zuhanykezeléseket, amelyek során a zuhanyfejek segítségével jobban befolyásolható, hogy mekkora nyomást fejtsenek ki az adott területekre. A skót zuhany az egész testre kiterjed, a hideg és meleg víz 5-10 másodpercenként váltakozik. A szájjuzhany fokozza a vérkeringést, segít megelőzni a fogíny sorvadást, minden másnap alkalmazható. A borogatások viszonylag kis kiterjedésűek, egy-egy végtag, ízület vagy testrész kezelésére szolgálnak. A hideg borogatáshoz 14-16 °C-os csapvizet alkalmaznak, időtartama 10-15 perc, hatása gyulladásgátló, fájdalom- és vérzéscsillapító, szükség szerint ismételhető. A meleg borogatáshoz 40 °C-os csapvizet alkalmazunk, 15-30 percig, görcsoldó, fájdalomcsillapító hatása van, de segít a krónikus gyulladások leküzdésében is. A Priessnitz-féle borogatás lényege, hogy hideg borogatást helyezünk az adott testrészre, amelyet egy meleg kendővel fedünk le. Ezt hőemelkedésre, vérbőség

kezelésére, görcsoldásra alkalmazzák. Nagyon hatásos a víz alatti torna, amely során a test a vízbe merülve súlyának nagy részét elveszti, így a mozgás jelentősen tehermentesített és kímélőbb, kevésbé megterhelő a rehabilitáció során.

A balneológia (magyarul gyógyfürdőtan) a gyógyforrásoknak, gyógyvizeknek a gyógyfürdői alkalmazásával és hatásaival foglalkozó tudomány. A balneoterápia során nemcsak a gyógyvizet használják fel kezelésre, hanem iszapkezelést, ivókúrát, inhalálást, mechanoterápiát (gyógymasszázszt), valamint étrendi gyógykezelést (diétát) is alkalmaznak, s ezekhez még hozzájárulnak a klíma, a környezetváltozás és a lelki hatások is. A felsorolt gyógytényezők együttes alkalmazására használjuk a fizioterápia elnevezést. Gyógyvíznek azokat az ásványvizeket, borvizeket, termálvizeket nevezzük, amelyek fizikai tulajdonságaik vagy kémiai összetételük miatt gyógyító hatásúak, és számukra, az adott ország rendelete alapján, melynek területén találhatóak, az ásványvíz vagy gyógyvíz megnevezést engedélyezték. A gyógyvizeket csoportosíthatjuk: hőmérsékletük alapján (hipotermál – 20-31 °C, izotermál – 32-38 °C, hipotermál vizek 38 °C fölött); ásványianyag-tartalom alapján: alacsony (1 g/l alatt), átlagos (1-15 g/l), koncentrált (15-35 g/l), erősen koncentrált (35-150 g/l), nagyon koncentrált (150 g/l fölött); ozmotikus nyomás alapján (összevetve a fiziológiás oldattal) hipotón, izotón, hipertón, valamint pH-értékük alapján lehetnek lúgos vagy savas hatásúak.

A legelterjedtebb gyógyvizeket kémiai összetételük szerint lehet csoportosítani.

1. Az egyszerű szénsavas vizeket savanyúvíznek vagy borvíznek is nevezik, ezek általában ásványvízként kerülnek forgalomba, de sok esetben gyógycélra is felhasználhatók.

2. Földes, meszes vizek alkotórészei a kalcium-, magnézium- és hidrogén-karbonát ionok, így nagyon hatásosak a reumatikus betegségek gyógyítására, de ha szénsavat is tartalmaznak, használhatók a szív- és a gyomorbetegségek kezelésére.

3. Az alkalikus vizek főképpen a szódabikarbóna ionjait tartalmazzák, ezért leggyakrabban ivókúrára használják, leginkább gyomor-bélhurut, gyomorsavtúltengés vagy légúti hurut kezelésére.

4. A kloridos vagy konyhasós vizeket alkalmazzák a reuma vagy a női szervek betegségeinek kezelésére, de ivókúraként a nyálkahártyák hurutos megbetegedésekor is kedvezően hatnak.

5. A keserűvizeket hígítva a gyomor-, bél-, máj-, epebetegség ivókúrájára használják, de hashajtó hatásuk is közismert.

6. A vastartalmú fürdőkből a vas a bőrön át szívódik fel a szervezetbe, de a vashiány okozta vérszegénység esetén inkább ivókúrárt alkalmazva várható el jó eredmény.

7. A kénes vizek fürdő formájában alkalmasak arra, hogy a szervezet kénhiányát pótolják, főleg reumás betegségek és egyes bőrbetegségek kezelésében van nagy jelentőségük.

8. A jódos-brómos vizek általában konyhasósak is, ezért alkalmasak a reuma, női szervek betegségei és egyes bőrbetegségek kezelésére. Ivókúrában a jód nagy hatással van a pajzsmirigyre, ezért az orvos kanalas mennyiségben rendeli.

9. A radioaktív vizek radon gázt, rádiumot tartalmaznak. Fürdő, belégzés, ivókúra formájában is alkalmazhatóak. Hatásuk a fájdalom csillapítása, de befolyásolják a belsőelválasztású mirigyek és az anyagcsere működését is.

A gőzfürdőt 35-40 °C-os, magas vízgőztartalmú gőzkamrákban végzik. Hatására a bőr pórusai kitágulnak, tisztulnak, fokozódik a faggyúmirigyek elválasztása, élénkebbé válik a vérkeringés, az izmok ellazulnak, a légutak nyálkahártyájának hurutja is oldódik. A gőzfürdőben rövid idő alatt erős izzadás lép fel, és a magas páratartalom miatt az izzadság nem tud elpárologni, ezért hőtorlódás következik be. Ez nagy megterhelés a szív és a vérkeringés számára, ezért a teljesen egészségesek is csak 10-15 percig tartózkodhatnak, a betegek pedig csak orvosi utasítás alapján vehetik igénybe. A gőzfürdőben felhevült testet langyos, majd hűs fürdőben fokozatosan kell lehűteni. A hőléghőmérséklete 60-80 °C, de levegője száraz, kevés vízgőzt tartalmaz, így az izzadság el tud párologni ezért alkalmazzák az egészségesek edzésére vagy a sportolók testsúlyának csökkentésére.

Az ivókúra esetén az ásványi anyagokban gazdag gyógyvizek kíméletesen szabályozzák a gyomor,

a belek, a vese és a máj működését. A kúra átlagosan négy hétig tart, ez alatt a beteg naponta $\frac{1}{2}$ 1 40-50 °C-os folyadékkal fogyaszt többet, amely átmossa a szervezetet, a meleg víz kitágítja a gyomor ereit, csökkenti a mozgásait, fokozza a gyomornedvek elválasztását. Az ivókúrárt csak orvosi előírásra végezzük, aki előírja, hogy a beteg milyen gyógyvizet, milyen mennyiségben, milyen hőfokon, milyen gyakran fogyasszon.

Arad megye vagyona geotermikus vizekben jelentős, de ennek kiaknázása elmarad a lehetséges szinttől. A megye több településén is működnek termálfürdők, mint például Lippán, Kisiratoson, Kürtösön, Sofronyán, de a legismertebb Menyháza, ahol öt forrás ontja a gyógyvizet, és már a török időkben is használták, majd a XVI. században dokumentumokban is említik. 1868-ban Ernest Waldstein kezdeményezésére kezdtek villákat, gyógypavilonokat építeni, létrejött a fürdőtelep, amelynek vize idegrendszeri, emésztőszervi, nőgyógyászati és mozgásszervi betegségek kezelésére alkalmas.

A sofronyai fürdő

A menyházai Tavoróza villa egykor

A menyházai strand

Brittich Erzsébet

75 ÉVVEL EZELEŐTT HUNYT EL TÁJAINK VILÁGHÍRŰ SZÜLÖTTE

Vízszintes: 1. Kit ábrázol (1881–1945) a mellékelt reprodukción látható, 1913-ban készült festmény? 11. Sugár jele 12. Maszk 13. Klaszikus kötőszó 14. Sylvester Stalone beceneve 16. **Vízs.** 1. szülővárosa 18. Az ábécé kezdete 19. Tonna 20. Kettőzve: Thor Heyerdahl expedíciója a Húsvét-szigetre 21. Olasz hegedűkészítő család 23. **Vízs.** 1. zeneműve a szarvassá változott fivérekről, i. rész, folytatása a vízsz. 33. 27. Görög és ortodox szentkép / számítógépes piktogram 28. Oxigén 29. Két YA! 30. Horvát sziget az Adria-tengerben 32. Liter 33. **Vízs.** 23. folytatása 36. Kedvelt építőjáték 39. Fontos nehézipari alapanyag 40. Vissza: tengerészek itala 41. Az..., attól fogva 42. Vanádium vegyjele 43. Ének 44. Lärmás veszekedés, ...paté 46. Nem abban 48. Kötőszó 49. Liter 50. Zorro jele 51. **A mellékelt portré festője (1887–1953)**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		11
12						13			14	15	
16					17			T↓		18	
	19		20				21		22		
23		24			25	26		27			
28		29				30	31			32	
33	34			35				36	37		38
39				49				41			
	42		43				44				45
46		47				48			49		50
51				52	53			54		55	

Függőleges: 1. Dél-magyarországi kormányzó, főrangú méltóság 2. Vissza: ritka női név 3. Szótoldalék 4. Tárgy páratlan betűi 5. Piski dendrológiai parkja, ...-park 6. Kálium 7. Ausztrál zenekar, ... Gees 8. Szicíliai vulkán, ék. f. 9. Liter 10. Római aprópénz 11. Széttört irány! 15. Fontolgat, mérlegel 17. Kettőzve: tejipari márkanév 20. Vissza: a lány, románul 22. Aaaa 23. Hajfonat / építészeti stílus a XVIII. század vége felé 24. Súlyával ránehezedik / visszamaradó jel, elváltozás 25. Ismereteket szerez, okul 26. Szándékozik 31. Sugár jele 34. Célba ér (kikötőbe) 35. Teodor ..., romantikus román festő (1831–1891) 37. Attila névváltozata 38. Oxigén vj. 43. Egymást követő betűk 44. Fél csónak! 45. Nem azt! 46. Kutya 47. Bróm vj. 48. Lejegyez 52. Nitrogén vj. 53. Ittrium vj. 54. Bór vj. 55. Sugár jele.

Augusztusi keresztrejtvényünk megfejtései:

Vízszintes: 1. Tisztességes írás 15. Simonyi Imre 25. és 44. Ember Gedeon jegyzeteiből 35. Szemközt s háttal 56. Simonyifalva

Függőleges: 40. Gyula.

Bodó Barna

PRÁZSMÁR ÉS HABERMANN

Egyedi, jelentőségteljes, tiszteletet parancsoló. Az impozáns erődtemplom ott áll a község közepén, kívül is szép, belül pedig egyenesen lenyűgözi a látogatót a látvány. Belépve ámulva nézzük a középkori gótikus templom értékeit, a csodás hármasképet, az egyedi mennyezetet. A várrész felfedezése kisebb túrát igényel – nagyon megéri.

Átadom a szót Kovács Lehelnek, aki monumentális helytörténeti munkájában így ír Prázsmárról, az erődtemplomról. *„Egyedülálló Erdélyben. Amellett, hogy ez a legrégebbi templomerőd, az alaprajza is teljesen egyedi. Az alapköveit 1213–14-ben fektette le a Német Lovagrend... 1225-ben űzte ki II. Endre a Lovagrendet Erdélyből, és a Barcaságot királyi várissággá alakította... A szász telepések falvairól véglegesen IV. Béla döntött 1240 tavaszán. Prázsmár ekkor került a kerci patronátus alá, ekkor említik először Prázsmár magyar és latin nevét... A templom építését a kerci szerzetesek fejezték be jellegzetes ciszterci stílusban... 1441-ben megszállták a törökök, de Hunyadi János kiűzte őket. A templomot meghosszabbították... a templom köré védőtornyokat és hármasképet védőfalrendszert emeltek. A belső várfalon belül, a templomudvar és az előudvar falában alakították ki azt a 275 kamrát, amely ostrom idején menedéket adott a lakóknak, békeidőben pedig terményeket tároltak bennük. A több szinten egymás fölé épített kamrákat faállványzaton és létrákon lehet megközelíteni. Az udvarokat alagút köti össze, amelyet a védők öt helyen tudtak elzárni kapukkal és rácsokkal. A várfalon, 10 m magasan gyilokjáró húzódik, összesen 800 m hosszan. A védőfal ezen részén számtalan lőrés és szurokontőnyílás található... 1454-ben mezővárosi rangot kapott... 1515-ben Szapolyai János erősítette meg az erődöt...”* Sokszor ostromolták sikertelenül, Mihai Viteazul 1599-ben feldúlta. 1690-ben Thököly Imre táborozott itt, majd a kurucok után a labancok is kifosztották. Prázsmár az 1876-os közigazgatási reformmal került Brassó megyéhez. A barbakánban működött a városháza. A belsővárat vizesárok vette körül, amelybe a környező források vizét vezették. Az oszlopsoros bejáratot a 19. század elején építették, helyén

korábban felvonóhíd működött. (Kovács Lehel István: *Térben és időben... Barangolás a Barcaságon*)

Itt lüktet a történelem. Szerencsénk van, mert kalauzunk éppen Kovács Lehel. Ő jegyzi meg, csöppet sem mellékesen: a diktátor idején az erőd halálra volt ítélve, romos volt. A templomot az evangélikus egyház kijavíttatta, de az erődöt nem. Szinte várták ott fenn, a politikai magasban, hogy valamilyen természeti mozgás földre viszi.

1999-ben a prázsmári erődtemplom felkerült az UNESCO kulturális világörökség-listájára, a világszinten jelentős helyszínek közé.

Aki ismeri a romániai politika folyamatait, az igencsak tudja, hogy az 1990-es években a kultúra alig számított, a történelmi értékek, kincsek sem, főleg ha nem a nemzet valamilyen hősi, szimbolikus helyszínéről volt szó. Valami történt itt – világhálón keresem az információt. Találok egy román Prázsmár-bemutatót, a szöveggel ellátott képsorok, a videó (román) nemzeti büszkeséggel mutatja be a szász örökséget – ebből sem tudjuk meg, mikor, kinek köszönhetően került az együttes olyan állapotba, hogy javasolni lehetett a világörökségi listára.

Eszembe ötlök, hogy láttam, a várrendszer egyik emeleti, múzeumi helyiségében egy német házaspárnak mondanak köszönetet, akik önfeláldozóan segítettek. Fénykép, köszönőszavak – rövid jelzés. Német oldalakon folytatom a guglis keresést, hát-hátha. És megvan. A müncheni *Siebenbürgisch-sächsische Stiftung* (Erdélyi-szász Alapítvány)

volt a segítségnyújtó. Már a korábbi templomfelújításban is segítettek, majd 1992-től kezdődően nagy erővel folytatták a munkát, amíg a ma látható eredmény megszületett. Az Alapítvány vezetői Hans-Christian Habermann és dr. Beatrix Habermann, akik valósággal beleszerettek Erdélybe és Romániába. További helyszíneken (bukaresti Falumúzeum, Segesvár belvárosa, medgyesi gimnázium) nyújtottak anyagi és szakmai segítséget. Ennek érdekében Romániában is létrehoztak egy alapítványt (Fundatia Christian Habermann), díjat alapítottak kulturális személyiségek elismerésére (az Ernst-Habermann-Preis 2002-es kitüntetésétte dr. Szegedi Edit történész).

Egyetlen román nyelvű prázsmári internetes anyagban sem fordul elő a müncheni házaspár neve.

A hála végső formája az emlékezés: nem feledjük azokat, akik segítségünkre voltak.

2014-ben a svéd király Christian Habermann 80. születésnapján magas kitüntetést adományozott neki nemzetközi kulturális szolgálataiért. Ehhez vajon mit szól Románia német származású, igazi román elnöke?

Szabó István

KÉK TENGER, MONDD EL A VILÁGNAK... (1.)

SINJE MORE, SVIJETU RECI (A HORVÁT HIMNUSZ EGYIK SORA)

Egy gyerekkori ijesztgető mese bújt elő mostanában. Egyszer régen egy nagyvarjasi embernek megjelenik a halál, és azt mondja: ma este találkozunk a gödörnél, és elviszlek... addig intézd el a dolgaidat! Az ember rettentően begyullad, most mit csináljon? Gyorsan betemette a pörnyés gödört, gödör kipipálva. De csak félt! Gondolta, lóra pattan, estig eljut a radnai Szűz Máriához, az majd megoltalmazza. Vágtat, vágtat, árkon-bokron át, esteledik, a lova megbotlik egy kutyakaparásban, ő és a ló is nyakát töri. Megszólal a halál: mondtam, hogy ma este találkozunk a gödörnél. Csak ezért a szép lóért kár. Az már csak Letenyén túl, a Muraközben, Csáktornyánál (Cakovec) jutott eszembe, hogy hoppá! Sors bona, nihil aliud! Persze, a zseniális katona és költő jól tudta, amit majd Napóleon fogalmaz meg: minden haditerv az első puska lövésig tart. Utána minden nehezen áttekinthető véletlenek sorozata, na meg jó szerencse, semmi más. Mert ez a kiszámíthatatlan/beszámíthatatlan Fortuna asszony mindig ahhoz pártol, aki mindent megtesz, hogy szeszélyeitől meneküljön. Futsz előle, fut utánad... futsz utána, fut előled. Tudta ezt Zrínyi is. Imigyen megideologizálva ezt a koronavírusos katyvaszt, Kr. u. idén, július 12-én nekivágtunk a horvát tengerpartnak, ott is Krk-szigetnek, ahol Punat település vár reánk. Csak azért is, megint Zrínyi: kitörés előre! Magyar-horvát módra fatalistán, de mégis élvezve és óva ezt a kukacos életet. Maszk – kézmosás, lábmosás – kézmosás, egyébmosás – kézmosás, kézmosás – kézmosás. A többi nem a mi dolgunk. Vagyunk tizenhatalan, kicsik és nagyok, öt kocsi-

ban, de még a krki gumikerekű kismozdony tulajdonosa is elhiszi, hogy csak tizenheten vagyunk, mert aki számolt, az saját magát kifelejtette. Valahogy. Egy kilométer, túr-retúr harmincöt kuna fejenként.

A Frangepánok ősi fészke és egyebek

Krk, e csupa mássalhangzókból és sziklából álló sziget a római korban Curicum volt, olasz neve pedig Veglia. Volt bizánci uralom alatt, aztán avar fennhatóság alatt, aztán hódolt a frankoknak, horvát lett, majd Velence birtoka, aztán a magyar királyok oltalmába ajánlotta magát, aztán megint Velence következett, aztán Napóleon, majd osztrák, majd olasz, majd jugoszláv, megint olasz, megint jugoszláv... míg végül hazatalált igazi gazdájához, Horvátországhoz. Egyik öblében Caesar és Pompeius vívott valamikor tengeri csatát, nem tudom, melyikben, mert mire odaértünk, az ütközet véget ért. A helységnév táblán: Punat. Fölöttébb kíváncsi voltam volna a Punat után két-három felkiáltójel. Az oda vetődő vándor magyar meg csak nézné, és egészen mást látna. Rajongani kezdene, nem csak ott lenni.

A kies Falkensteiner Hotelben leltünk hajlékot. A szálloda előtt egy óriás kerti törpére emlékeztető műalkotás tornyosul, részben a Moulin Rouge főportását, részben Pizkos Fredet idéző öltözkében, szeméhez emelve egy tengerészlátcsövet, amint a messzi távot és a várható profitot fűrészi. A műalkotásnak, jobban szemügyre véve, szép sárga csőre volt. Ahá! A Falkensteiner magyarul Sólyomkői – ez tehát egy sólyom. De hol

a kő? Hát a tengerparton. Homok nincs, kő annál több, ajánlatos fürdőcipőben lubickolni, már csak a tengeri sünök miatt is.

A horvátok nagyvonalúak, szolgálatkészek, megbízhatók. Fegyelem, önfegyelem és rend. Az étkezés svédasztalos, változatos, ízletes – annyi-szor és annyit ehetünk, ihatunk, amennyit pofával bírunk, és pofátlanul akarunk. Csapból folyik (tényleg!) a jó dalmát vörösbor, fehérbor és a jég-hideg Karlovacka sör.

Régi gyanúm, ami most újabb tápot nyer, hogy nem a szerbek a Balkán poroszai, hanem a horvátok. A szerbek inkább a Balkán afgánjai. De hát, ha egyszer egy jól hangzó címke közhellyé válik, kipusztíthatatlan, akár a parlagfű vagy a hüvelygombareklám. Nem kellett átminősülnünk Fatia Negrává, Zorróvá vagy bankrablóvá, bár a buszon illet maszkot viselni, amikor Krk-sziget Krk nevű városába utaztunk, hogy a Frangepánok, esetleg a Zrínyiek emlékeivel is találkozzunk. A hagyomány szerint a Frangepán név a horvát Frankopánból jön, jelentése magyarul „frank úr”, mivel a család Nagy Károly frank császár egyik nemesétől eredeztette magát. Őrgrófok.

II. Rákóczi Ferencünk nagyanyja és Zrínyi Ilona édesanyja a szép, művelt Frangepán Anna Katalin, a lefejezett Zrínyi Péter felesége. Aki meg Zrínyi Miklós, a hadúr és költő öccse. A horvátok ugyanúgy nemzeti hőjüknek vallják a „szigetvári” Zrínyi Miklóst, mint a hadvezér, poéta és gondolkodó dédunoka Miklóst. Sebj! Voltak annyira nagyok, hogy bőven jut belőlük magyarnak is, horvátnak is. Azt meg tőlük kellene megkérdezni, hogy kinek, minek is vallották magukat? Tiszta szívvel és tiszta ésszel ma is, mi is válaszolhatunk. Jó nyolcszáz esztendeig a Magyar Királyság és a Horvát Királyság úgynevezett társország volt, a Magyar Szent Korona alatt. Szent László és Könyves Kálmán bölcsen, önmérséklettel nem

legyőzni, nem megalázni akarták a horvátokat, hanem meggyőzni: mindkettőnknek jobb lesz így. Egy korona, egy király, de két külön állam, mindenik a maga szabadságában. S az építmény szilárd maradt, jóban-rosszban. A magyar-horvát együttélés és együttthalás az oszmán hódítók elleni háromszáz éves élet-halál harcban volt a legcsodálatosabb, legdrámaibb. Ettől szép igazán a történelem. A XIX. század túltengő nemzeti romantikája és a Habsburg-házhoz való eltérő viszonyulás szinte a közelmúltig megmérgezte a megelőző, egészséges hétszázötven évet. Ettől győtrő igazán a történelem.

Nos, felértünk a Frangepán sásfészekbe. Az egyik bástyán a család címere, a kenyérbe harapó oroszlan. Arrébb a Mária mennybemenetele katedrális, egy antik római fürdőre emelt régi istenháza. Kőpadlója alatt középkori sírok. Köztük egy Zrínyi, vagyis Subics, 1560-ból. Jóval korábban Nagy Lajos királyunk egy Subicsnak adományozta Zrin várát és uradalmát, ez az ág ezután Zrínyi néven saját vérével és – ha esetleg túlélte – tintával is írja a bátorságot, önfeláldozást, hazaszeretetet, a magyar történelmet. *Fegyvert s vitézt éneklek...*

Harcias, elszánt, tehetséges nép a horvát. Nagyapám mesélte, hogy az I. világháborúban, az olasz fronton, csak akkor voltak nyugodtak, ha legalább egyik oldalon a megbízható horvát domobránok (jelentése: honvédek) voltak a szomszédaik. Óriási erkölcsi plusz, acélgerinc, hogy a kilencvenes években saját vérük árán szabadították fel magukat, részben zsákmányolt fegyverekkel. Erről a „magyar Che Guevara” vagy „budapesti Hemingway”, a *Kapu* munkatársa, újságíró, író, filmproducer, költő, színész, amúgy a felszabadító horvát hadsereg önkéntese, Rózsa Flores Eduardo tudna igazán mesélni, ha végzetét/karmáját követve nem kerül egy bolíviai kivégzőosztag elé. De ez más téma. *(Folytatjuk...)*

KIRÁNDULÁS A FOGARASI-HAVASOKBA (ANNO 1958)

A pandémia foglyai voltunk és vagyunk. Az életmód lelassult, és lehetőséget adott emlékezni a régi időkre, ha másért nem, az unalom elűzésére...

Életem egyik legnehezebb éve volt 1958, amikor politikai okokból eltávolítottak az egyetemről. A Fogarasi-havasok segítettek a túlélésben.

Egy dévai ismerős családdal indultunk augusztus elején az egyik legnehezebb hegymászó túrára a Fogarasi-havasokba. A csapat vezetője kitűnő hegymászó hírében állt. Ő elhozta a gyerekeit is, egy 21 éves orvostanhallgató lányt és annak öcsét, aki abban az évben érettségizett.

Fontos volt, hogy egy ilyen túrára valami jobb felszereléssel induljunk, de sajnos nekem nem nagyon volt ilyesmi. A vezetőnk igazi hegymászó ancúggal rendelkezett, megfelelő bakancssal, speciális bottal, jégcsákánnyal, egy óriási vízhatlan hátizsákkal és még sok, előttem ismeretlen holmival. A gyerekei is eléggé jól fel voltak szerelve, nekem viszont csak a bakancsom volt megfelelő, meg egy vízhatlan hátizsák és egy igazi hegymászó bot is. Az ennivaló fő része a dévai konzervgyár jóvoltából származott, ahol édesapám dolgozott. Rengeteg húskonzerven kívül elég sok szalámmal is el voltunk látva. Eléggé kiábrándító volt a járművünk: egy kimustrált, rozoga nyílt teherautó.

Néhány órás zötykölődés után megérkeztünk Fogarasra, ahol a váron kívül nem sokat láttunk, de az a néhány óra megérte. Holtfáradtan egy ismerősüknél aludtunk. Másnap hajnalban keltünk, és elindultunk gyalog a Victoria ipari helység felé, ahonnan rövid pihenő után a cél felé igyekeztünk, hátrahagyva néhány falucskát. Kimondhatatlanul örültünk, amikor megláttuk kiemelkedni a horizonton az óriási hegységet, a Fogarasi-havasokat és vele együtt a főgerincet és a hatalmas falat.

A felvezető út nagyon meredeknek és veszélyesnek tűnt. A legnehezebb rész a hírhedt Strunga Dracului volt, egy körülbelül 70 méteres, sziklákba beívelődött vájat, ami a csapásból és megrongálódott lépcsőkből állt. A balesetek elkerülése végett a szikla belső részén egy vastag fémlánc biztosította a kapaszkodást. A tapasztalt vezetőnk lelkünkre kötötte, hogy fokozott figyel-

met kíván a meredélyen, ám a fia nem volt eléggé óvatos és megtántorodott. Csak az apja ügyessége akadályozta meg a lezuhanástól.

Végül mégis felvergődtünk a kevésbé veszélyes részekre, ami jókedvre derítette a kis csapatot. Folytattuk utunkat a Negoiu turistaház felé. Elöl a vezető haladt a lányával, a fiú és jómagam meggondolatlanul versenyezni kezdtünk, nem hallgatva a vezetőnkre, aki figyelmeztetett. Erre megvárt minket, és mindkettőnk hátizsákját jól megtömte konzervekkel. Közben megérkeztünk a turistaházba, ami kopott volt, de eléggé tágasnak tűnt. Egy jó vacsora után rögtön mélyen elaludtunk a priccseken.

Másnap elindultunk megmászni a Negoiu-csúcsot, ami komoran magaslott a 2535 méter magasságban. Fentről megkapó volt a látvány, különösen a főgerincé, ami falként emelkedett ki a maga 2000 méter magasságával, 70 kilométer hosszúságával és 4 méter szélességével, és ami egy ezredéig a magyar határt jelentette, amit a marcona határőrök lankadatlan készenlétben élve, akár életük feláldozásával is védtek.

A következő hóstettünk a Moldoveanu-csúcs meghódítása volt, amelynek a magassága 2544 méter. Óriási nehézségek árán értünk fel, ám a kilátás döbbenetes volt. Útban a Bâlea-vízesés felé, egy furcsa akadályhoz értünk, aminek a neve „Trei pași de moarte”, azaz „Három lépésre a haláltól”, ami gyakorlatilag azt jelentette, hogy át kellett vergődnünk egy majdnem 3 méter szélességű szakadék fölött, ami igazi istenkísértésnek tűnt nekünk.

Túránk utolsó része a Bâlea-vízeséshez vezetett. A közeli menedékház nagyon kényelmes volt. A következő néhány napban remekül éreztük magunkat, élvezhettük a fürdést a Bilea-tó kristálytiszta vizében. Így aztán kipihenhattuk magunkat. A túra sikeréhez nagyban hozzájárult az, hogy végig szép volt az idő.

Szép élményekkel gazdagodva indultunk a keleti rész felé, ahol hamarosan felkérérdzkedtünk egy nyugat felé tartó teherautóra. Mindegyikünk megfogadta, hogy még visszatér a havasokba, de sajnos nem tartottuk be ezt az ígéretet, és most már csak emlék marad belőle.

Kövér Péter

A BESURRANÓ TOLVAJ, AVAGY VITÉZ FERENCTÉRY SZOCSKA HOMÉROSZ KOMBÓJA (O. L. EMLÉKÉRE)

Nem várom el, hogy elsőre elhiggyed, de meg nem történt történeteim közül ez a leginkább megtörtént. Nem érdemes erről hazudnom, mert attól az igazság még igazság marad. Van egy másik cáfolhatatlan bizonyítékom is arra, hogy így történt meg. Aradon történt, a Ferenc téren, mert ott történtek ilyen dolgok. Ez köztudott! A mesélhetnék ellen meg sem kísérek gyógyszer szedni, mert az úgysem hat. Inkább iszom három sört és három pálinkát, mert három meg három, az mindig hat. Mesélhettük a legjobb történeteinket, mindenütt garantálva lett volna az osztatlan siker, de nem a Ferenc téren. Ott nem, mert ott lakott Szocska Homérosz, akinek semmi sem volt elég előkelő. Mindig akadt egy kifogás, egy tromf, egy überelés, ami úgy kezdődött, hogy „igen-igen, de nálunk, a Ferenc téren...” Csak idő kérdése volt, amíg kézenfekvően megkapta a „Ferenctéry” előnevet. (Bár volt, aki a „Lófa” előnevet használta vele kapcsolatban.) Majd, hogy még előkelőbben hangozzék, a vitézi címet is hozzá. Ettől fogva mint Vitéz Ferenctéry Szocska Homéroszt emlegettük. Így, ahogy mondom.

Ma reggel a hasamra sütött a nap, és ettől elkezdtem fotoszintetizálni. Itt az eredménye. Akkor ezt most helyre tesszük!

Homérosz határozott célokat tűzött maga elé az életben. Dobos akart lenni. Ezért mindent megtett. Azzal kezdte, hogy megnövesztette a haját, mint Ringyó Stárr. Laza, ingó testtartást vett fel, amit a tükör előtt próbált. Később dobverőket is faragott magának, amikkel zsonglőrmutatványokat gyakorolt be. Távlati nagy álma maradt még egy dob, nem mondott le róla. Addig is hozzáállott egy zenekar megalapításához. Valami minőségi bandára gondolt, ami méltó a Ferenc térhez. Vitéz Ferenctéry Szocska Homérosz és együttese! Három gitár és főleg egy dob. A siker garantált. Tódulnak a csajok. Azt elhiszem. Még egy ilyen dobos, ilyen laza, ingó tartással! A gitárok csak

plöm-plöm. Na jó, még kell egy énekes is, de az is csak mellékes. A dobos! Azt kell nézni! A csajoknak. Gitáros került mindjárt, és énekesnek beszervezett egy szupersztárt, Slibit, akinek már nem mutált a hangja. Elkezdtek a próbákat. Átmenetileg egy zsírosbödönön dobolt. Betanulták fül után a *Mábébi vana enkipenki* című számot és ráadásszámnak a *Szandi-mandit*, mert az egy világszám. Már csak színpad, egy fellépési felület kellett, de impresszárió, aki a hónuk alá nyúlt volna, az nem volt. Végül kialakult, hogy fellépnek a következő sulibulin. Éjt nappallá téve gyakoroltak, hogy... enkipenki. Másról nem is beszéltek a Ferenc téren. Nagy titkolózás előzte meg a próbát, de kiszivárgott, hogy Slibi, az énekes egy zsabóval fogja emelni a művészi hatást. Örület! Utolsó előtti este még véglegesítették a nüanszokat, jöhet a világsiker. Vitéz Ferenctéry Szocska Homérosz és együttese! Találkozás másnap négy órakor, hangolni.

*

Eljött a nagy nap, eljött a négy óra, de nem jött el Slibi, akinek bűgó hangjával kellett volna elbűgnia azt, hogy „Szandi-mandi”. Fél őt! Őt! Megőrülök! Homérosz elrohant Slibiékhez, és jött a lesújtó hírrel: Slibi nem jön, nem engedi a faterja. Ideadta önzetlenül a zsabót is. Ez a vég! Vaterlő! Festik a szobát, és Slibinek otthon kell segítenie kirámolni a szobát. A döntés végleges. A csajok nyolcra jönnek a sulibulira. A kétségbeesés szülte az elhatározást. A jövő nemzetközileg ünnepelt csillagai átrohantak a közeli Ferenc térről azzal, hogy segítenek mindent kirámolni, lefesteni, elintézni, csak Slibi lehessen ott a ráadásszámnál. Az utcai ablakpárkányt és ablakeretet sötétzöldre, a padlót fosszínűre, a szobaajtót barnára, az egészet olajban. Nyolcra már nem értek át az iskolába, de addig ügyesen meg-

rendezték a tombolát és a bálkirálynő-választást. A szünet után a hopmester bejelentette, hogy: „és most...iskolánk várva várt tánczenekara, a Ferenc téren is híres kombója, előadja a divatos *Mábébi vana enkipenki* című számot. Zenekarvezető Vitéz Szocska Homérka. Szólót énekel Slibi! Táncolni kéretik.” És ekkor felhangzott – fül után – az... enkipenki. A szőlőgitár szólózott, a ritmus ritmusolt, a basszus basszusolt. Homérka laza lengő vállmozdulatokkal próbált szexi lenni, ami alaposan kihozta a ritmusból, de ki törődött már ezzel! A sikert meg se próbálom leírni. Hatszor tapsolták vissza, játszották el újra, és akkor még nem is sejtették, hogy ezen kívül van még egy második szám is a repertoárban, egy ráadásszám. Mint a profiknál! Slibi megjelent az ingére gombolt zsabóval, és bűgő hangján megszólalt, hogy „Szandi-mandi. Ajánlom ezt a dalt egy kislánynak” – mondta érzéken. Megjegyzem, ez egy régi trükk, mert minden lány, aki aznap kicsípte magát, magára vette. Ezt a trükköt Vámosi Jánostól lesték el. Hej, Slibi! Hogy boldultak érte a lányok! És akkor volt még valami. Mindenki meg volt győződve arról, hogy a zenekar tagjain feltűnően megjelenő, színes díszítés most a legújabb nyugati divat. Mick Jagger, Elvis, Vámosi János vagy úgy. Sötétzöld, barna és fosszínű csíkok.

Eddig ez egy kedves gyerekkori emlék, de nem egy igazán húzós sztori. Őrizzük meg a Ferenc téri színvonalat, és jöjjön a poén!

*

Másnap, vasárnap délelőtt, jóleső érzéssel elevenítették fel a siker pillanatait. Megállapították, hogy érdemes nagyot álmodni. Ha valami olyat szeretnél elérni, amit eddig soha, ahhoz olyat is kell tenned, mint eddig soha. Büszkén mutogatták az előző napi festéknyomokat, amikor a Ferenc téren összegyűltek.

„Mit szóltatok a szólómhoz az enki és a penki között? És az én akkordjaim? Szerintem a vállingató stílusom is bejött. Olyan laza voltam, mint a neorealista filmekben egy felbomlott konty. És Slibinek a bejelentése a *Szandi-mandi* előtt, azzal az ajánlással, láttad a csajokat? Örület! De hol van Slibi?” Tényleg, mert Slibi már megint nem volt ott. „Mi lehet vele? Pedig a festék már régen megszáradt. Menjünk el hozzá, és rakjuk vissza a bútorokat az utcai szobába.”

*

Amikor megérkeztek, nem nyitott ajtót senki a csengetésre. Csak egy költői színvonalú intenzív káromkodás-esszencia folyt ki az ajtó alatt. Itt, szerintem, rosszul emlékeznek, mert nem szűrődött, hanem harsogott. Ezt most nem kívánom idézni, a kiskorúakra való tekintettel, de legalább olyan tartalmas volt, mint amilyen eredeti. A szidalmakkal egy ismeretlen személyt céloztak meg. Mind! Fater, muter, grószmuter, sőt Slibi is a bűgő hangjával. Felemlgették a tettét, de a nevelését, a lábszagát, az őseit, az eredetét, az Istenét, az édesanyja ősi foglalkozását, a fingós tántiját és a fajtáját, fajtalanóságokra biztatva az illetőt. Végül csak bejutott a kombó... és ott helyben összeesett a röhögéstől. Ha érdekel, mi történt, akkor ide kattints, és olvashatsz tovább. A mama behozott egy tepsit. A tepszi sütitet tartalmazott. Elfogadták a sütitet, tehát meglíkkelem a továbbot.

*

A nagy sikerű koncert után, megszabadulva a rajongók áradatától, mindenki elindult haza a Ferenc tér érintésével, ahol Vitéz Ferencné Szocska Homérosz leszögezte még egyszer, hogy náluk, a Ferenc téren az ilyen sikerek normálisak. Slibi hazament, és a jól végzett munka érzésével lepihent az udvari szobában, mert az utcaiban még ragadt az olajfesték. El is aludt nyomban, míg arra nem ébredt, hogy egy idegen matát a szobában.

„Te vagy az, fater?” – kérdezett bele a sötétbe. Erre a matató hátraarcot csinált, mint akit megcsípett a tarantula, bevágta maga mögött a frissen festett ajtót, és amerre jött, ugyanott távozott, vagyis az üres szoba nyitott ablakán. Mint kiderült, egy besurranó tolvaj volt, csak besurran észrevétlenül, és bent volt. Mint a szerelem. Vagy inkább a szarszag. Slibi, aki ezt felmérte, persze utánaszaladt az ablakig, de már csak bottal üthette a nyomát. Itt arra a nyomra gondolok, amit az ablak sötétzöld párkányán hagyott a fosszínű talpával, meg a barna mancsnyomokra a falakon, szőnyegeken és ablaktáblákon. Elvinni ugyan nem vitt el semmit, de összedisznította az egészet, amit Vitéz Ferencné Szocska Homérka és együttese oly gonddal lemázolt. Mi is történt valójában? Slibiek egy kis csendes mellékutcában egy földszintes házat laktak, alacsony ablakokkal. Ezek tárva-nyitva voltak, hogy száradjon a festék. Éjszaka a sötétben arra jött egy atyafi, akit az alkalom szült. Nem elfelejtendő, hogy a Ferenc tér akkoriban már egy olyan országban volt, ahova

ha bedobták egy bumerángot, az sem jött vissza! Nem kleptomániának hívják. Ali Babát simán megválasztották, mert csak negyven rablója volt.

Hát körülnézett, nem látott senkit... és okot sem, hogy miért ne ugorjon be. Először a párkányra, a zöld keretbe kapaszkodva, onnan a fehér falak mentén végig a fosszínú padlón a barna ajtóig, macskaléptekkel. A másik szobában a perzsaszőnyegen felrúgott egy széket, és innen már tudjuk. Feljelentették a rendőrségen.

„– Kit keressünk? A tolvajt?

– Azt nem tudjuk, hogy tolvaj-e, mert tolvaj csak az, akit megfogtak, de biztos, hogy ragad a keze.

– Miért nem kiáltott segítségért?

– Nem mertem, nehogy meglássa az aranyfogamat is.”

*

Sport

Piros Dénes

VÉGRE SIKERÜLT! AZ UTA ÚJRA AZ ELSŐ LIGÁBAN

Fennállásának 75. évében a csapat nem is ünnepelhetett volna méltóbban a rendkívüli eseményt, mint a legjobbak közé való feljutással.

Jómagam szinte háromnegyed évszázada követem az együttes szereplését. Erről szóló emlékeimről sokszor számoltam be írásban és szóban. Most azonban nem a múlttal, az első 33 év sikereivel és az ezt követő 42 esztendő nehézségeivel, buktatóival szeretnék foglalkozni, hanem a jövővel.

Évek óta várja az UTA hatalmas szurkolótáborra, idősek és fiatalok, hogy történjen valami, ami előrelendítheti a csapatot. Az idei bajnokságban végre bekövetkezett a fordulat, és a járvány okozta nehézségek dacára, hallatlan izgalmak után a Mészár– Bálint vezette klub elérte célját. A hat-szoros országos bajnok és kétszeres kupagyőztes együttes eljutott oda, ahol mindig is a helye volt: az elit osztályba. Teljesült a várva várt óhaj, egy emberként ünnepelt minden aradi. Ez most a legfontosabb!

Az, akinek az emlékére ezt az írást szánom, tudom, nagyon élvezné. Sejtette, hogy valahányan tolvajok vagyunk. Lopunk virágot, dallamot, álmot, bizalmat, szerelmet, szeretőt, az olvasó idejét és ilyen történeteket. A legeslegalattomosabb tolvaj mégis az öregkor!

Most, hogy jött a hír, hogy végleg lekopott a talpáról a festék, ezzel a történettel mondok neki istenveledet. Szegény Slibi, hogy buktak rá a csajok!

Hogyan tovább? Ez a következő kérdés, és tegyük mindjárt hozzá, a helyzet nagyban hasonlít a kezdetéhez.

1945-ben a fiatal, 35 éves européer Neuman Ferenc báró pontosan tudta, mi a teendő: kell egy csapat, egy új stadion és pénz! Az első kettőt egy év alatt meg is valósította. Előbb az akkoriban klasszis, Erdélyben játszó labdarúgókból megszületett az ITA aranycsapata. Ezt követte a 10 hónap alatt megépülő, az akkori körülmények között egyedülálló, modern stadion, amelyről az egész ország beszélt, és amelyet az aradiak azonnal a szívükbe zártak. Ami pedig a pénzt illeti... a bárót e téren nem kellett féltetni.

De mi történt most? A feljutást kiharcoló együttes megvan ugyan, de játékerejét alaposan fel kell javítani! Ma hiányoznak a régebbi idők kiváló labdarúgói, nem annyira szám szerint, mint inkább tudásban. Ebből a sok, azonos színvonalú játékosból rövid idő alatt megszervezni azt az új csapatot, amely sikerrel helyt tud majd áll-

ni az új bajnokságban... bizony nem fog menni egykönnyen!

A legszembeütőbb kérdés a stadion. Egy tényfeltáró újságírónak valóságos csemege lenne annak a megírása, hogyan is alakult ez a valóságos rémtörténet. Kinek állott érdekében és főleg miért és mennyiért az új stadion megépítésének terve? Kezdődött minden azzal, hogy hét évvel ezelőtt (amikor az UTA a további fennmaradásért harcolt, tehát mélyponton volt) egy bizottság azt az elhamarkodott, felelőtlen határozatot hozta, hogy a fennálló stadiont le kell bontani, és helyére egy újat kell építeni. Tette ezt akkor, amikor a Neuman család teljes aradi gazdasági és társadalmi tevékenységének megítélése gyökeresen megváltozott, végre megérdemelt elismerést nyert. Véleményem szerint már csak ezért is, mementóként mindenképpen meg kellett volna őrizni a sok aradi számára felejthetetlen élményeket nyújtó kis stadiont.

A felépülő új stadiont begyömöszölték a régi kis területére, ami ellentmondott bármilyen józan elképzelésnek. Olyan elemi követelmények, mint a megfelelően kiválasztott környezet, parkolási lehetőségek és zöldövezet, valamint más tényezők hiánya ellenére kell majd elfogadhatóvá tenni

a szurkolók és az aradi közvélemény számára ezt a hét éven át épült létesítményt.

Befejezésül két megjegyzés: az egyik az, hogy távol állt tőlem, hogy cikkem megírásával ünneprontó legyek. Csupán véleményemet akartam megfogalmazni a stadionépítéssel kapcsolatban. A másik az, hogy végül is örülnünk kell annak, hogy a csapat elérte célját, felkerült az élvonalba, mérkőzéseire az új stadionban, méltó színhelyen kerül sor, remélhetőleg a hagyományokhoz hű sikerrel.

Pillantás az új Neuman Ferenc stadionra

Búcsúzunk

SOSEM KÉRT, DE MINDIG ADOTT

A halálhír mindig megállít. Ha közeli ismerős, akkor megdöbben. Ha korunkbeli, akkor letaglóz. Ha barát is, akkor nincs levegő, nincsenek szavak, elszorul a torok.

Így jártam, amikor születésnapomon Dr. Pálfi Sándor halálhírét hallottam.

Tudtuk, hogy kórházban van. A diagnózist is ismertük. De azt, hogy elmegy...

1988-ban kerültek Pécskára feleségével, előtte Besztercén, majd Nagynyulason voltak mindketten orvosok.

1991-ben ismertem meg. Hívtam az RMDSZ-be, és jött. Ötletekkel, munkával, tenni akarással.

1995-ben megalakítottuk a Kálmány Lajos Közművelődési Egyesületet. Őt választottuk elnöknek, és ezt a tisztséget 2005-ig töltötte be.

1997-ben kiadtuk Apácai Bölöni Sándor Cú, *vénaszony bábája* könyvét, 1998-ban Gulácsy Rozália *Emlékalbum Magyarpécska közművelődési életéről* művét, 1999-ben Nagyhalmágyi Stéger Sándor *Magyarpécska múltjából*, valamint Apácai Bölöni Sándor *Bettyárgyerek az erdőben* alkotását.

1999-ben színvonalas tudományos konferenciát szervezett Kálmány Lajosról, és az emléktábláját is felavattuk. Mindezek megvalósulásában oroszánrészt vállalt.

Közben írt a *Pécskai Újság*ba, de volt az RMDSZ parlamenti képviselőjelöltje is.

(1958–2020)

2001 októberétől 2006 áprilisáig nyomot hagyó társfőszerkesztője volt az Aradon kéthavonta megjelenő *Szövétnek*nek.

2002 áprilisától 2012 februárjáig volt az Aradi Alma Mater Alapítvány elnöke. Éder Ottótól vette át annak vezetését, és folytatta a Csiky Gergely középiskola bentlakása felújítási munkálatainak vezetését, szervezte és intézte az alapítvány megannyi tevékenységét, havonta összehívta a csapattá kovácsolt kuratóriumot. Az évi közgyűléseken minden részletre kiterjedő beszámolókat tartott. Előadásokat, vendiáknapokat, diákvetélkedőket, kirándulásokat szervezett, könyvek kiadásánál szorgoskodott. Építkezési-, ösztöndíj-, illetve egyéb pályázatokat írt, és azok lefutását vezette.

Mindeközben végezte háziiorvosi teendőit.

Hacsak tehette, a háttérben maradt, sosem sütkérezett az önként és ingyen végzett munkája fényében. Sosem kért, de mindig adott.

Doktor Pálfi Sándor határozott magyar ember, igazi értelmiségi, nemes lelkű fáklya volt a félhomályban.

Isten veled, Sándor.

Nagy István

ELHUNYT VEKOV KÁROLY

Lapzárta után érkezett a szomorú hír: 74 éves korában, hosszú, súlyos betegség után Debrecenben elhunyt VEKOV KÁROLY, a történelem-tudományok doktora, volt egyetemi oktató, parlamenti képviselő, a mártír Szoboszlai Aladár munkásságának kutatója, tősgyökeres aradi, a *Szövétnek* jeles munkatársa, nagylelkű támogatója. Nyugodjék békében! (*Szövétnek*)

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A *Szövétnek* nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumában nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, decemberi számunk lapzárta november 25.; a megjelenést december 20-ra tervezzük.

Köszönjük

Balogh-Kárpáti család,
Borzák István,
Czeplédi Judit,
Erdélyi Ildikó,
Görgicze István,
Gulyás Ferenc,
Hențiu Jolán,
Jámor Ilona (Terratechnik Kft.),
Koreck Aladár,
Molnár Magda,
Rada Éva,
Sajti Éva,
Sándor Tivadar

nagylelkű támogatását.

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XXIV. évfolyam, 5. (138.) szám

Kiadja:

Alma Mater Alapítvány, Arad

Web: www.almamaterarad.ro

Bankszámlaszámok:

RON: RO26 BRDE 020S V018 6677 0200

EUR: RO96 BRDE 020S V019 7886 0200

USD: RO20 BRDE 020S V020 2403 0200

HUF: RO71 BRDE 020S V032 8983 0200

Postacím:

310085 Arad

Str. Vârful cu dor nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits Mihály, Pataky Lehel Zolt, Puskel Péter, Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka, Kurunczi Ferenc, Szilvágyi Zsolt, Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kettő Groza János,
Móré-Sághi Annamária

Címlapon: Az aradi Szabadság-szobor esti fényekben – anno (Kurunczi Ferenc felvétele)

A hátsó borítón: Volt egy nyár...
(Juhász Béla felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

Almási Vince, Back Mária, Bartók Mária, Britrich Erzsébet, Czeplédi Judit, Erdélyi Ildikó, Gnant János, Jerger Orsolya, Koreck Aladár, Molnár Andrea, Piroksa István, Szilvágyi Sándor, Tóth Hajnalka, Tóthpál Renáta, Zilahi András

Olvasóink megtalálják a *Szövétnek*et a Jelen könyvesboltban, az egykori Tulipán mellett, Souvenir Arad ajándékboltban, valamint egyházainknál és terjesztőinknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

VÁLOGATÁS GEORGETA MONICA TORNEAN MUNKÁIBÓL

Gyulai Pál
A HŐSÖK SÍRJA

Egy sírban, az erdő-szélen,
Háromszáz hős alszik mélyen,
Mély sebekkel eltemetve,
Emlék nélkül, elfeledve.
De lehajlik a zöld erdő,
Rájok élő koszorút sző,
És mint álmaik haragja,
Harsog, zúg a bérc patakja,
Éjjel tűzben, sírjok ormán,
Felgyúl néha egy-egy villám,
És felindul a természet,
A menny mintegy leborúl,
S mintha volna végitélet,
Mindent egy hang kiált túl.
Mintha trombiták harsognák
Nem vészett el a szabadság,
Az igazság ünnepell!
Lelkünk szélyeljár a légben,
Örök bíró él az égben,
Nem estünk hiába el.

